

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
Eraõiguse osakond

Aiki Linroos

**EESTI JA ROOTSI TAGATISETA
TARBIJAKREDIIDILEPINGUTE TÜÜPTINGIMUSTE
VÕRDLUS NELJA KREDIIDIANDJA NÄITEL**

Magistritöö

Juhendaja
Age Värv, PhD

Tallinn
2026

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. Tarbijakrediidilepingute tüüptingimuste võrdlemise õiguslik raamistik	7
1.1. Euroopa Liidu tarbijakrediidiõiguse lähtekohad Eesti ja Rootsi õiguses	7
1.2. Tüüptingimuste mõiste ja funktsioon tarbijakrediidilepingus	10
1.3. Tüüptingimuste lepingu osaks saamine, läbipaistvus ja ebaõigluse kontroll	13
2. Tüüptingimuste võrdlus lepingu sõlmimisel ja tavapärasel täitmisel	16
2.1. Lepingu dokumentide struktuur ja lepingueelne teave	16
2.2. Krediidivõimelisuse hindamise kajastumine tüüptingimustes	19
2.3. Intressi, tasude ja krediidi kogukulu kajastamine tüüptingimustes	22
2.4. Taganemisõigus, ennetähtaegne tagasimakse ja lepingu muutmine	28
3. Tüüptingimuste võrdlus makseviivituse, nõuete ülemineku ja õiguskaitsevahendite küsimustes	33
3.1. Viivis, kõrvalkulud ja maksete arvestamise järjekord	33
3.2. Krediidi ennetähtaegne sissenõutavus lepingu rikkumise korral	37
3.3. Nõuete loovutamine ning krediidi- ja maksehäireandmete töötlemine	41
3.4. Teadete edastamine, kaebuste lahendamine ja kohtualluvus	47
KOKKUVÕTE	55
A Comparative Analysis of the Standard Terms of Unsecured Consumer Credit Agreements in Estonia and Sweden: A Study Based on Four Creditors	58
Kasutatud allikad	62

SISSEJUHATUS

Tüüptingimustel põhinevad lepingud on lääne õigussüsteemides kujunenud tavapäraseks ja ülekaalukaks lepinguvormiks nii ettevõtjate omavahelistes suhetes kui ka ettevõtja ja tarbija vahelises lepingukasutuses.¹ Tarbijakrediidisuhtes määravad tarbija õigusi ja kohustusi lisaks seadusele ning individuaalselt kokkulepitud tingimustele olulisel määral krediidiandja ette valmistatud tüüptingimused. Nende ülesehitus, omavaheline seos ja sõnastus mõjutavad seda, kui arusaadavalt jõuab tarbijani teave krediidi kogukulu, maksekohustuste, lepingu muutmise, rikkumise tagajärgede ja õiguskaitsevahendite kohta. Seetõttu ei ole tarbijakrediidilepingu tüüptingimused lepingu tehniline osa, vaid oluline uurimisobjekt, mille kaudu saab hinnata Euroopa Liidu (edaspidi EL) tarbijakaitsete eesmärkide väljendumist tegelikus lepingukasutuses.

Tarbijalepingutes kasutatavate tüüptingimuste sisulise kontrolli loob EL tasandil miinimumraamistiku nõukogu direktiiv 93/13/EMÜ (edaspidi tüüptingimuste direktiiv).² Tarbijakrediidi valdkonnas täpsustab tarbija kaitset täiendavalt tarbijakrediidi eriregulatsioon direktiiv 2008/48/EÜ³ (edaspidi tarbijakrediidi direktiiv), mida on uuendatud direktiiviga (EL) 2023/2225 (edaspidi uus tarbijakrediidi direktiiv), mida tuleb liikmesriikides kohaldada alates 20.11.2026.⁴

Siseriikliku õiguse kaudu realiseeruvad EL tarbijakaitsetelised nõuded, mistõttu kujuneb tüüptingimuste kasutamise ja kontrolli õiguslik raamistik konkreetsemalt välja Eesti ja Rootsi õiguse tasandil. Eesti õiguses on tüüptingimuste kasutamise, tõlgendamise ja kontrolli keskseks regulatsiooniks võlaõigusseadus (edaspidi VÕS).⁵ Rootsi tarbijakrediidisuhete keskseks eriseaduseks on *Konsumentkreditlag (2010:1846*, edaspidi KKrL) ehk tarbijakrediidiseadus, mille kohaldamisalas paiknevad tarbija ja krediidiandja vahelised krediidisuhted,⁶ kuid tarbijasuhetes kasutatavate tüüptingimuste kontroll ei

¹ Cumyn, M. Standard Form Contracts and the Erosion of Consent: Is There No Turning Back? – The American Journal of Comparative Law 2025/73(1), lk 129.

² Nõukogu direktiiv 93/13/EMÜ, 5. aprill 1993, ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes.- EÜT L 95, 21.4.1993, lk 29-34; eestikeelne eriväljaanne: ptk 15, kd 2, lk 288–293.

³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2008/48/EÜ, 23. aprill 2008, mis käsitleb tarbijakrediidilepinguid ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 87/102/EMÜ. – ELT L 133, 22.5.2008, lk 66–92

⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2023/2225, 18. oktoober 2023, mis käsitleb tarbijakrediidilepinguid ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2008/48/EÜ. – ELT L, 2023/2225, 30.10.2023.

⁵ Võlaõigusseadus. – RT I 11.11.2025, 16.

⁶ Konsumentkreditlag (2010:1846). – SFS 2010:1846. – https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/konsumentkreditlag-20101846_sfs-2010-1846/ (31.01.2026).

koonda ühte õigusakti, vaid tuleneb mitmest seadusest. Seetõttu tuleb Rootsi krediitiasutuste tüüptingimuste analüüsimisel arvestada nii Rootsi tarbijakrediitiseadust kui ka tarbijasuhetes kasutatavate lepingutingimuste kontrolli puuduvat üldisemat regulatsiooni.

Magistritöö probleemipüstitus lähtub eeldusest, et isegi ühtse EL tarbijakaitselise raamistikuga ei pruugi tarbijakrediidi tüüptingimuste sisu ja nende ebaõigluse õiguslikud tagajärjed eri riikides kujuneda samasuguseks. Tarbijakrediiditurul kujunevad krediidi kasutamine ja krediidi pakkumine samaaegselt nii tarbija tasandi kui ka institutsionaalse keskkonna mõjul. Üks ja sama tegur võib seejuures mõjutada krediidinõudlust ja krediidipakkumist erineva tugevusega ning eri suunas.⁷ Sellest tulenevalt on õigustatud küsida, kas EL tarbijakrediidiõiguse ühtlustamise eesmärk peegeldub ka reaalselt kasutatavates tüüptingimustes või ilmneb siiski tarbijate erinev kohtlemine liikmesriigiti.

Töö aktuaalsust toetab tagatiseta tarbimislauade märkimisväärne maht ning tarbimislauaportfelli struktuuri muutus viimastel aastatel. Finantsinspektsiooni andmetel väljastati 2024. aastal Eestis uusi tarbimislauene 795 miljoni euro ulatuses.⁸ Pankade tarbimislauade turul kuulus sama aasta lõpu seisuga suurim turuosa Swedbankile 41%, samal ajal kui TF Banki Eesti filiaali osakaal oli 14%. Eesti Panga andmetel kasvas tagatiseta tarbimislauade jääk 31.12.2020 ja 31.12.2025 vahel 685,7 miljonilt eurolt 760,2 miljoni euroni, samal ajal kui tagatisega tarbimislauade jääk vähenes 84 miljonilt eurolt 46,3 miljoni euroni.⁹ Autori hinnangul järeldub sellest, et tarbimislauade portfelli koondub üha enam tagatiseta tarbimislauade suunas, kus tüüptingimustes sätestatud tasude, viivise ning sissenõudmisega seotud klauslid mõjutavad tarbija õigusi ja kohustusi kõige otsesemalt.

Tarbijakrediidiõigust, tüüptingimuste kontrolli ja vastutustundliku laenamise põhimõtet on käsitletud nii Euroopa Liidu, Eesti kui ka Rootsi õiguskirjanduses ja kohtupraktikas. Senised käsitlused keskenduvad valdavalt kas tarbijakrediidiõiguse üldistele küsimustele, vastutustundliku laenamise kohustusele, lepingueelsele teabele või ebaõiglaste tüüptingimuste kontrollile eraldi. Magistritöö autori poolt läbi töötatud allikate põhjal ei ole siiski esile kerkinud käsitlust, mis võrdleks Eesti ja Rootsi krediidiandjate tagatiseta

⁷ Vandone, D. Consumer Credit in Europe. Heidelberg: Physica-Verlag HD 2009, lk 9.

⁸ Finantsinspektsioon, Eesti finantsteenuste turg 31. detsembri 2024. aasta seisuga, 2025, lk 11, 16. [Eesti finantsteenuste turg 1 2025](#) (10.02.2026).

⁹ Eesti Pank. Kodumajapidamistele antud laenu jääk ja arv laenu liigi, valuuta ja tagatise lõikes. – <https://statistika.eestipank.ee/#/et/p/650/r/1172/1021> (27.01.2026).

tarbijakrediidilepingutes kasutatavaid tüüptingimusi süsteemselt ja klauslipõhiselt ning seoks need EL ja siseriikliku normiraamistikuga. Seega Käesoleva töö lisandväärtus seisneb seetõttu selles, et normatiivne raamistik seotakse konkreetsete tüüptingimustega ning võrdlus ei piirdu üksnes õigusaktide ega kohtupraktika üldkäsitlusega

Magistritöö eesmärk on hinnata Eesti ja Rootsi krediidiandjate tagatiseta tarbijakrediidilepingute tüüptingimuste võrdluse põhjal tarbija lepingulise positsiooni sarnasusi ja erinevusi Euroopa Liidu tarbijakrediidiõigusest lähtuvalt. Eesmärgi saavutamiseks on püstitatud kolm uurimisküsimust:

1. Kuidas on Euroopa Liidu tarbijakrediidiõigus Eesti ja Rootsi õigusesse üle võetud?
2. Millised sarnasused ja erinevused ilmnevad analüüsitud krediidiandjate tüüptingimustes?
3. Kas tuvastatud erinevused tulenevad eeskätt lepingutehnilistest valikutest ja dokumentide ülesehitusest või pigem riigisisese regulatsiooni ülesehitusest?

Eesmärgi saavutamiseks on püstitatud kolm uurimisküsimust. Esiteks, milline on EL-i, Eesti ja Rootsi tarbijakrediidiõiguse raamistik tüüptingimuste hindamiseks. Teiseks, millised sarnasused ja erinevused ilmnevad analüüsitud krediidiandjate tüüptingimustes nimetatud küsimustes. Kolmandaks, kas tuvastatud erinevused tulenevad eeskätt lepingutehnilistest valikutest ja dokumentide ülesehitusest või pigem riigisisese regulatsiooni ülesehitusest.

Püstitatud küsimustele vastamiseks kasutatakse õigusdogmaatilist ja võrdlevat meetodit ning nende kõrval struktureeritud kvalitatiivset dokumendianalüüsi. Võrdleva analüüsi eelduseks on seetõttu selgitada, kuidas EL tasandi lähtekohad on Eesti ja Rootsi õiguses konkretiseeritud ning millistele õiguslikele instrumentidele tugineb tüüptingimuste kontroll kummaski õiguskorras. Õigusdogmaatilise meetodi abil selgitatakse esmalt välja Euroopa Liidu, Eesti ja Rootsi asjakohaste õigusnormide sisu, eesmärk ja omavahelised seosed. Selles osas on analüüsi aluseks eelkõige tarbijakrediidi direktiiv, tüüptingimuste direktiiv, Euroopa Kohtu praktika, Eesti võlaõigusseadus ja Eesti kohtupraktika ning Rootsi tarbijakrediidi- ja lepinguõiguse asjakohased allikad. Käesoleva töö võrdlusmaterjali kujunemise ajaraamis on keskseks tarbijakrediidi direktiiv.

Dokumendianalüüsis võrreldakse nelja krediidiandja tüüpdokumente küsimustes, mis mõjutavad tarbija positsiooni lepingu tavapärasel täitmisel ning rikkumise ja õiguskaitse olukorras. Empiirilise võrdlusmaterjali moodustavad neli analüüsi ajal kasutusel olnud

tüüpdokumenti, mis käsitlevad tagatiseta tarbijalaenu tooteid Eestis ja Rootsis. Nendeks on Swedbank AS-i väikelaenulepingu tüüptingimused,¹⁰ TF Bank AB Eesti filiaali laenulepingu üldtingimused,¹¹ Nordea Bank Abp Rootsi filiaali tarbijakrediidi üldtingimused¹² ning TF Bank Nordic AB eralaenu üldtingimused.¹³ Töö järeldused piirduvad nende dokumentidega, töö ei tee järeldusi individuaalselt kokkulepitud tingimuste, krediidiandja siseprotsesside ega selliste dokumentide kohta, mida võrdlusmaterjal ei hõlma. Samuti ei saa käesoleva töö põhjal teha ammendavaid üldistusi kõigi Eesti või Rootsi krediidiandjate tüüptingimuste kohta. Võrdluse eesmärk on anda põhjendatud järeldus analüüsitud valimi põhjal.

Magistritöö koosneb kolmest peatükist. Esimeses peatükis antakse Eesti ja Rootsi tagatiseta tarbijakrediidilepingute tüüptingimuste võrdlemiseks vajalik õiguslik raamistik. Selleks käsitletakse EL tarbijakrediidiõiguse põhijooni, selle ülevõtmist Eesti ja Rootsi õiguses ning tüüptingimuste direktiivist ja siseriiklikust lepinguõigusest tulenevaid tüüptingimuste kontrolli lähtekohti. Teises peatükis võrreldakse analüüsitavate krediidiandjate tüüptingimusi lepingu tavapärase täitmise olukorras. Kolmandas peatükis võrreldakse tüüptingimusi lepingu rikkumise, nõuete käsitlemise ja õiguskaitse olukorras. Selline ülesehitus võimaldab liikuda üldiselt raamistikult konkreetsete klauslite võrdluseni.

Tööd iseloomustavad märksõnad (EMS): tarbijalepingud, tüüptingimused, krediidiasutus, Euroopa Liidu õigus.

¹⁰ Swedbank AS. Väikelaenulepingu tüüptingimused. Kehtivad alates 01.09.2025. – <https://www.swedbank.ee/private/home/more/legislation> (05.01.2026).

¹¹ TF Bank AB. TF Bank AB laenulepingu üldtingimused. Kehtivad alates 16.09.2025. – https://tfbank.ee/media/wypjrtne/ee_uldtingimused-2025.pdf (08.03.2026).

¹² Nordea Bank Abp, filial i Sverige. Konsumentkredit, Allmänna villkor, 7792V018. – https://www.nordea.se/Images/39-143771/Privatlan-Konsumentkredit_7792.pdf (08.03.2026).

¹³ TF Bank Nordic AB. Allmänna villkor för TF Nordic privatlån. Kehtivad alates 09.09.2025. – <https://tfbank.se/media/ph3l2f1h/villkor-tf-bank-nordic-privatlan.pdf> (08.03.2026).

1. TARBIAKREDIIDILEPINGUTE TÜÜPTINGIMUSTE VÖRDLEMISE ÕIGUSLIK RAAMISTIK

1.1. Euroopa Liidu tarbijakrediidiõiguse lähtekohad Eesti ja Rootsi õiguses

Käesolevas töös on EL raamistik oluline, kuna krediidiandjate tüüptingimuste kujunemist mõjutavad nii siseriiklik lepinguõigus kui EL tarbijakrediidiregulatsioon. Tarbijakrediidi direktiiv lähtub eesmärgist soodustada hästitoimiva siseturu kujunemist tarbijakrediidi valdkonnas.¹⁴ Tarbijakrediit on laen, mille abil tarbija saab finantseerida kaupade ja teenuste omandamist olukorras, kus tal ei ole piisavaid vahendeid nende koheseks tasumiseks, ning mida reguleeritakse ühtaegu nii liikmesriikide kui ka EL tasandil.¹⁵ Krediidi kasutamine ei ole riskivaba, kuid sellele juurdepääs võib siiski toetada tarbijate majanduslikku heaolu, kuna see annab võimaluse hajutada tarbimist eri ajaperioodide vahel.¹⁶

Tarbijakrediidi õiguslik regulatsioon Euroopas lähtub nii EL kui ka liikmesriikide tasandi õigusallikatest ning on kujunenud järk-järgult vastusena esilekerkinud regulatiivsetele vajadustele.¹⁷ Tarbijakrediiti on Euroopa tasandil reguleeritud alates 1986. aastast, mil võeti vastu esimene nõukogu direktiiv 87/102/EMÜ, millega loodi esmane ühtne raamistik tarbijate kaitseks Euroopa Majandusühenduses.¹⁸ Selle minimaalselt ühtlustava raamistiku asendas 2008. aastal Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2008/48/EÜ.¹⁹ Ühelt poolt oli 2008. aasta tarbijakrediidi direktiivi eesmärk ühtlustada EL-is tarbijatele krediidi andmist reguleerivaid norme ning teiselt poolt kujundada avatum tarbijalaenuururg, mis samal ajal suurendaks lepingutingimuste läbipaistvust ja tugevdades tarbijakaitset.²⁰

Uus tarbijakrediidi direktiiv põhjendustes on selgitatud uue direktiivi vastuvõtmist sellega, et digiüleminek on kujundanud selliseid turusuundumusi, mida direktiivi 2008/48/EÜ vastuvõtmise ajal ei olnud võimalik ette näha.²¹ Pakkumise poolel on varem tuntud

¹⁴ Direktiiv 2008/48/EÜ, põhjendus 7.

¹⁵ Hallak, I. Consumer Credit Directive. EU Legislation in Progress. European Parliamentary Research Service (EPRS). PE 698.054. December 2023. – [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/698054/EPRS_BRI\(2021\)698054_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/698054/EPRS_BRI(2021)698054_EN.pdf) (20.01.2026), lk 1.

¹⁶ Bertola, G., Disney, R., Grant, C. The Economics of Consumer Credit Demand and Supply. Cambridge (Mass.): MIT Press 2006, lk 1.

¹⁷ Vandone, lk 99.

¹⁸ Nõukogu direktiiv 87/102/EMÜ tarbijakrediiti käsitlevate liikmesriikide õigus- ja haldusnormide ühtlustamise kohta, 22.12.1986, EÜT L 42, 12.2.1987, lk 48-53.

¹⁹ Euroopa Parlament ja nõukogu. Direktiiv 2008/48/EÜ tarbijakrediidilepingute kohta ja nõukogu direktiivi 87/102/EMÜ kehtetuks tunnistamise kohta. ELT L 133, 22.05.2008, lk 66–92.

²⁰ Stănescu, C.-G. EU Informal Debt-Collection Regulation: Failure by Design? Oxford: Oxford University Press 2025, lk 143.

²¹ Direktiiv (EL) 2023/2255, põhjendused 4.

krediiditooteid, sealhulgas kiiralaene, hakatud järjest enam turustama veebikeskkonnas ning turule on lisandunud ka uued krediiditooted ja -teenused, nagu „osta kohe, maksa hiljem” lahendused ja isikutevaheline laenamine ühisrahasutusplatvormide kaudu.²² Autori hinnangul on tarbijakrediidiõiguse rõhuasetus liikunud klassikalise krediidilepingu tingimuste reguleerimiselt sellele, et tarbijale oleks digitaalses ja kiiresti muutuvus krediidikeskkonnas tagatud arusaadavad, võrreldavad ja kaitstavad lepingutingimused.

Tarbijakrediidi direktiivi artikli 3 punkti c kohaselt on krediidileping leping, millega krediidiandja annab või kohustub andma tarbijale krediiti maksetähtpäeva edasilükkamise, laenu või muu samalaadse finantstehingu vormis. Direktiiv määratleb samas artiklis tarbija kui füüsilise isiku, kes sõlmib krediidilepingu väljaspool oma majandus- või kutsetegevust, ning krediidiandja kui isiku, kes annab krediiti kutse- või majandustegevuse raames.²³ Euroopa Kohus on selgitanud, et krediidilepingu mõiste on eriti lai, hõlmates ka tarbija olemasoleva krediidivõla osamaksetena tagasimaksmise või ajatamise kokkuleppeid, mis on sõlmitud tarbija ja krediidiandja või tema nimel tegutseva krediidivahendaja vahel.²⁴

Eesti õiguses lähtub tarbijakrediidilepingu mõiste krediidilepingu üldmõistest ning täpsustub tarbijakrediidilepingu erisätete kaudu. VÕS § 401 lõike 1 järgi on krediidileping leping, millega krediidiandja kohustub andma krediidisaja käsutusse rahasumma ning krediidisaja kohustub maksma krediidi kasutamise eest tasu ja lepingu lõppemisel krediidi tagasi maksma. Tarbijakrediidilepingu eriregulatsioon tuleneb VÕS § 402, mille lõike 1 järgi on tarbijakrediidileping krediidileping, mille puhul oma majandus- või kutsetegevuses tegutsev krediidiandja annab või kohustub andma tarbijale krediiti või laenu. Tarbija määratlemisel tuleb lähtuda VÕS § 1 lõikest 5, mille kohaselt on tarbija füüsiline isik, kes teeb tehingu väljaspool oma iseseisvat majandus- või kutsetegevust. Riigikohtu praktika järgi ei eelda krediidiandja staatus VÕS § 402 lg 1 tähenduses seda, et laenuandja oleks krediidi- või finantseerimisasutus, vaid määrav on see, kas tarbijale annab krediiti või laenu isik, kes tegutseb majandus- või kutsetegevuses. Seetõttu ei välista tarbijakrediidilepingu olemasolu asjaolu, et äriühingu registrijärgne või tavapärase tegevusala on muu ning et laenuandmine ei ole tema põhitegevus ja kas teeb seda aeg-ajalt või esimest korda.²⁵

²² Cherednychenko, O. O. “On the Bumpy Road to Responsible Lending in the Digital Marketplace: The New EU Consumer Credit Directive”. – *Journal of Consumer Policy* 2024/47(2), lk 242.

²³ Direktiiv 2008/48/EÜ, art 3 p-d a–c.

²⁴ EKo 08.12.2016, C-127/15, Verein für Konsumenteninformation vs. INKO, Inkasso GmbH, ECLI:EU:C:2016:934, p-d 29–32.

²⁵ RRTKo 2-22-11970/29, p-d 14–15.

Riigikohus on selgitanud, et intressikohustuse olemasolu ei ole tarbijakrediidilepingu kvalifitseerumise eeltingimus. Kohus leidis, et VÕS § 402 lõike 1 kohaselt võib tarbijakrediidilepinguks lugeda ka intressita laenulepingu, juhul kui see on sõlmitud majandus- või kutsetegevuses tegutseva krediidiandja ning füüsilisest isikust tarbija vahel. Sellise tõlgenduse kohaselt ei ole määravaks mitte lepingu nimetus ega tasu olemasolu, vaid lepingupoolte õiguslik staatus ja lepingu tegelik majanduslik sisu, sealhulgas raha kasutusse andmine ning selle hilisem tagastamiskohustus.²⁶ Autor peab seisukohta oluliseks, sest see takistab tarbijakrediidi regulatsiooni kohaldamisalast kõrvalehoidmist lepingu vormilise või tasulise ülesehituse kaudu.

Rootsi õiguses on tarbijakrediidisuhete keskne eriseadus KKrL. Kehtiv KKrL jõustus 1. jaanuaril 2011 ja asendas 1992. aasta tarbijakrediidiseaduse.²⁷ Seaduse ettevalmistavates materjalides rõhutatakse, et uue KKrL eesmärk oli ühelt poolt rakendada tarbijakrediidi direktiivi 2008/48/EÜ ning teiselt poolt reageerida siseturul ilmnenud probleemidele, eeskätt sms-laenudele ja teiste kiirraenude põhjustatud võlakoormuse probleemidele.²⁸ KKrL § 1 sätestab, et seadus kohaldub krediidile, mida ettevõtja annab või pakub tarbijale ning laieneb ka olukorrale, kus krediiti annab küll muu isik kui ettevõtja, kuid krediit vahendatakse ettevõtja kaudu.²⁹ Seega ei kasutata Rootsi seaduses mõistet tarbijakrediidileping, vaid kogu seaduse kohaldamisala on üles ehitatud tarbijale antava krediidi kui objekti ja lepingupoolte subjektiivsete tunnuste ettevõtjast krediidiandja ja tarbija kaudu. KKrL §-s 2 mõistete osas määratletakse tarbija füüsilise isikuna, kes tegutseb peamiselt eesmärkidel, mis jäävad väljapoole majandustegevust.³⁰

Henrikson käsitleb Rootsi tarbijakrediidiõigust laenuprotsessi ajalise kulgemise kaudu, eristades lepingueelset, lepingulist ja lepingujärgset etappi. Iga etapp sisaldab norme, millel võib olla tähendus tarbija ülevõlgnevuse vältimisel, kuid nende normide kaitsefunktsioon ei ole ühesugune. Osa sätteid on suunatud vahetult ülevõlgnevuse ennetamisele, osa mõjutab seda kaudselt ning osa teenib muid regulatiivseid eesmärke.³¹ Ferretti toetab sellist ajalist

²⁶ RKTko 2-21-20479/30 p 11.

²⁷ Ny konsumentkreditlag. Regeringens proposition 2009/10:242, lk 37. – <https://www.regeringen.se/contentassets/0395e84de2ac499a8a0e26077c2ab2e1/ny-konsumentkreditlag-prop.-2009102427> (02.02.2026).

²⁸ Ibidem, lk 212.

²⁹ KKrL 1 §.

³⁰ KKrL 2 §.

³¹ Henrikson, A.-S. Överskuldssatt och skyldig. En rättsvetenskaplig analys av konsumentskyddet mot överskuldssättning. Umeå: Umeå universitet 2016, lk 37, 408.

käsitlust vastutustundliku laenamise kontekstis, leides, et vastutustundliku laenamise kohustus hõlmab krediidiandja ja laenusaaja suhte lepingueelset ja lepingujärgset etappi ning kogu krediiditeenuse elutsükli kuni laenu tagasimaksmiseni.³² Autori hinnangul ei saa tarbijakrediidi tüüptingimusi hinnata ainult lepingu sõlmimise hetkel antava teabe kaudu. Kui tarbijakaitse avaldub kogu krediidisuhte kestel, tuleb ka Eesti ja Rootsi krediidasutuste tüüptingimusi võrrelda laenuprotsessi eri etappide lõikes. Lepingueelne etapp seondub eelkõige tarbija teadliku krediidiotsusega, lepinguline etapp krediidi kasutamise, intressi, tasude ja lepingu muutmise korruga ning lepingujärgne etapp makseviivituse, ennetähtaegse sissenõudmise, nõuete loovutamise ja vaidluste lahendamise.

1.2. Tüüptingimuste mõiste ja funktsioon tarbijakrediidilepingus

Tüüptingimuste direktiivi eesmärk on ühtlustada liikmesriikide regulatsiooni küsimustes, mis puudutavad müüja või teenuste osutaja ja tarbija vahel sõlmitud lepingutes kasutatavaid ebaõiglasi tingimusi.³³ Lepingutingimuste adressaadi ratsionaalne mitteteadmine võimaldab tingimuste koostajal kujundada lepinguklausleid ühepoolselt, sest pool ei saa vaidlustada tema suhtes ebasoodsat tingimust, mille olemasolust ta ei ole teadlik.³⁴ Tarbijale võib ebasoodne mõju tekkida juba ainuüksi tarbijakrediidilepingu ülesehituse ja kujunduse tõttu ja kuna samu tüüptingimusi kasutatakse paljudes lepingutes, siis see võib mõjutada korruga paljusid tarbijaid.³⁵ Autori hinnangul järeldub sellest, et tarbijakrediidilepingu olemust ja majanduslikku rolli ei ole võimalik käsitleda pelgalt krediidisumma ja tagasimakse perspektiivist, vaid arvesse tuleb võtta ka lepingustruktuuri, mille kaudu määratletakse tarbija kohustuste tegelik sisu.

Tüüptingimuste direktiivi põhjendustes rõhutatakse, et tarbijalepingute tingimused peavad olema formuleeritud lihtsas ja arusaadavas keeles ning tarbijale tuleb tagada tegelik võimalus tutvuda enne lepingu sõlmimist kõigi lepingutingimustega. Kui lepingutingimuse tähendus jääb ebaselgeks, tuleb eelistada tarbijale kõige soodsamat tõlgendust.³⁶

³² Ferretti, F. "Peer-to-Peer Lending and EU Credit Laws: A Creditworthiness Assessment, Credit-Risk Analysis or ... Neither of the Two?". – German Law Journal 2021/22, lk 116.

³³ Direktiiv 93/13/EMÜ, art 1 lg 1.

³⁴ McColgan, P. "A Farewell to the Information Model in Standard Form Contracts". – German Law Journal 2025/26, Special Issue 5, lk 791.

³⁵ Cherednychenko, O. O., Meindertsma, J. M. Mis-selling of Financial Products: Consumer Credit. Study requested by the ECON Committee. European Parliament, Policy Department for Economic, Scientific and Quality of Life Policies, PE 618.997, 2018, lk 9. – https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/618997/IPOL_STU%282018%29618997_EN.pdf (12.01.2026).

³⁶ Direktiiv 93/13/EMÜ, lk 289.

Tüüptingimuste direktiivi kohaselt loetakse tüüptingimusteks lepingutingimusi, mis on ühe poole poolt ette valmistatud eesmärgiga kasutada neid korduvalt mitmes tehingus erinevate lepingupartneritega ning mida pooled ei ole individuaalselt läbi rääkinud.³⁷ Tüüptingimustel lepingute eripära seisneb selles, et standardlepingu tingimused ei ole individuaalsete läbirääkimiste tulemus, vaid rakenduvad lepingus sellisel kujul, nagu need on lepingu ettevalmistaja poolt esitatud.³⁸ Riigikohtu käsitus järgi ei väljenda tüüptingimustel lepingu sõlmimine alati mõlema poole võrdset lepingulist kujundamisvabadust, sest läbirääkimispositsiooni ebavõrdsuse korral võib tingimuste adressaadile jääda tegelikult vaid võimalus otsustada lepingu vastuvõtmise või sellest loobumise vahel.³⁹ Lepingute õigluse tagamist käsitletakse sageli vastanduste kaudu, eelkõige lepinguvabaduse ja õigluse või vabaduse ja paternalismi vastandamisena. Selline lähenemine võib siiski küsimust liigselt lihtsustada kuna ei pruugi olla õige käsitada menetluslikku õiglust tagavaid reegleid lepinguvabaduse vastandina.⁴⁰

Eesti õiguses paikneb tarbijakrediidisuhete põhiregulatsioon võlaõigusseaduses, mis sisaldab tüüptingimuste kasutamise, tõlgendamise ja kontrolli üldregulatsiooni. Tüüptingimuse mõiste on sätestatud VÕS § 35-s, mille lõike 1 järgi on tüüptingimus lepingutingimus, mis on eelnevalt välja töötatud tüüplepingutes korduvaks kasutamiseks või mille üle pooled ei ole muul põhjusel individuaalselt läbi rääkinud ning mida üks lepingupool kasutab teise lepingupoole suhtes olukorras, kus viimasel puudub reaalne võimalus tingimuse sisu mõjutada. VÕS § 35 lõige 2 kehtestab eelduse, et tüüptingimust ei ole individuaalselt läbi räägitud ning nihutab tõendamiskoormuse tingimuse kasutajale, kes peab vaidluse korral näitama, et tegemist oli sisuliselt individuaalse kokkuleppega. VÕS § 35 lõige 3 rõhutab, et tüüptingimus võib olla lepingu tingimuseks sõltumata selle ulatusest, kajastamise viisist või lepingu vormist ning see võib sisalduda nii lepingudokumendis kui ka olla lepingu eraldi osa. VÕS § 35 lõige 5 sätestab, et nendes sätetes ettenähtust selle lepingupoole kahjuks kõrvalekalduv kokkulepe, kelle suhtes tüüptingimust kasutati, on tühine. Seetõttu olulist osa tüüptingimusi reguleerivatest normidest tuleb käsitada imperatiivsetena. Võlaõigusseaduse kommentaarides on selgitatud, et tüüptingimuste

³⁷ Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR). Outline edition. – principles, definitions and model rules (09.03.2026), lk 1600.

³⁸ Kingisepp, M. Tüüptingimuste õigusliku reguleerimise vajadus ja põhimõtted lepinguteoorias, *Juridica* 1998/9, lk 466.

³⁹ RKTko 11.06.2007, 3-2-1-64-07, p 9.

⁴⁰ Wilhelmsson, T. Various Approaches to Unfair Terms and Their Background Philosophies. – *Juridica International* 2008/XIV, lk 52.

kohaldamise välistamiseks peab olema tõendatud teise poole sisuline valmisolek muudatusettepanekuid aktsepteerida ning ka see, et võimalikud parandused ei olnud pelgalt formaalsed, vaid tegelikult tõsiseltvõetavad.⁴¹

Rootsi õiguses paikneb tarbijakrediidisuhete materiaalsoiguslik põhiraamistik KKrL-is, mille kõrval reguleerivad tüüptingimuste kontrolli *Lag* (1994:1512) *om avtalsvillkor i konsumentförhållanden* (edaspidi AVLK) ehk tarbijasuhetes kasutatavate lepingutingimuste seadus⁴² ning *Lag* (1915:218) *om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område* 36 § (edaspidi AvtL) ehk seadus lepingute ja muude varaliste õigussuhete valdkonna õigustoimingute kohta.⁴³ Neist esimene on suunatud tarbijasuhetes kasutatavate ebaõiglaste lepingutingimuste kontrollile, teine aga võimaldab üksikjuhtumil ebamõistlikku lepingutingimust kohandada või jätta selle kohaldamata. Bernitz selgitab, et kuigi Rootsi õiguses on standardtingimuste kontrolli raames varasemalt lähtunud üldklauslitest, toob tüüptingimuste direktiiv Rootsi õigusesse selgema määratluse selle kohta, millal on tegemist tüüptingimusega. Direktiivi artiklis 3 sisalduv definitsioon, mille põhiosad on üle võetud uude tarbijalepingute tingimuste seadusesse AVLK, käsitab tüüptingimusena lepingutingimust, mida ei ole individuaalselt läbi räägitud. Määratlusega seostub töendamiskoormuse reegel, mille kohaselt peab müüja või teenuseosutaja, kes väidab tüüptingimuse individuaalset läbirääkimist, seda ka tõendama.⁴⁴

Autori hinnangul järeldub, et tüüptingimusi tuleb käesolevas töös käsitada tarbija lepingulist positsiooni kujundava vahendina, mitte üksnes lepingu tehnilise lisana. Määrav ei ole ainult see, et tingimus on eelnevalt koostatud ja individuaalselt läbi rääkimata, vaid ka see, et sellise tingimuse kaudu jaotatakse tarbijakrediidisuhetes teave, riskid ja kohustused viisil, mida tarbija sisuliselt kujundada ei saa. Seetõttu ei piisa Eesti ja Rootsi võrdluses üksnes seaduse tasandi kirjeldamisest, vaid tuleb hinnata, kuidas sama kaitse-eesmärk avaldub konkreetsetes tüüptingimustes.

⁴¹ Kull, I. VÕS § 35/4.2.4. – P. Varul jt (koost). Võlaõigusseadus I. Üldosa (§§ 1–207). Komm vlj. Tallinn: Juura (2016), lk 193.

⁴² *Lag* (1994:1512) *om avtalsvillkor i konsumentförhållanden*. – SFS 1994:1512. – https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-19941512-om-avtalsvillkor-i_sfs-1994-1512/ (31.01.2026).

⁴³ *Lag* (1915:218) *om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område*, 36 §. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-1915218-om-avtal-och-andra-rattshandlingar_sfs-1915-218 (31.01.2026).

⁴⁴ Bernitz, U. Swedish Standard Contracts Law and the EC Directive on Contract Terms. – *European Review of Private Law* 1997/5(2), lk 217.

1.3. Tüüptingimuste lepingu osaks saamine, läbipaistvus ja ebaõigluse kontroll

Euroopa Kohus on tüüptingimuste direktiivi kontekstis rõhutanud, et tarbijal peab olema võimalik selgete ja arusaadavate kriteeriumide alusel mõista tingimuse toimimist ning hinnata majanduslikke tagajärgi.⁴⁵ Riigikohus on selgitanud, et tüüptingimus jäetakse lepingu tingimuste hulgast välja kahel juhul: kui tegemist on üllatusliku tüüptingimusega ehk tüüptingimus on sedavõrd ebatavaline, et teine lepingupool ei võinud mõistlikkuse põhimõttest lähtudes selle olemasolu lepingus oodata, või kui tegemist on arusaamatu tüüptingimusega ehk tüüptingimus on sedavõrd arusaamatu, et teine lepingupool ei võinud mõistlikkuse põhimõttest lähtudes seda mõista.⁴⁶ Eesti õiguses on tüüptingimuste kontroll üles ehitatud astmeliselt, nii et lepingu osaks saamise ja läbipaistvuse küsimused lahendatakse enne tüüptingimuse sisulise õigluse kontrolli.⁴⁷

Tarbijakrediidilepingute puhul ei ole EL õiguses läbipaistvuse mõistet ja läbipaistvuskohustuse ulatust järjekindlalt tõlgendatud. Võrreldes tüüptingimuste direktiivist ja tarbijakrediidi direktiivist tulenevaid läbipaistvusnõudeid järeldub, et tüüptingimuste direktiivi alusel hinnatakse läbipaistvust eelkõige selle kaudu, kas krediidiga seotud teave on tarbijale sisuliselt arusaadav, samal ajal kui tarbijakrediidi direktiiv seob läbipaistvuse pigem teabe vormiliste aspektidega, nagu paigutus, pikkus ja kirjasuurus.⁴⁸ Autori hinnangul nähtub sellest, et direktiivide regulatiivne loogika on erinev ning tüüptingimuste direktiiv keskendub rohkem konkreetse lepingutingimuse läbipaistvuse, tarbijakrediidi direktiiv aga sellele, et tarbija saaks võrreldava teabe põhjal teha teadliku otsuse.

Tüüptingimus loetakse ebaõiglaseks, kui see on vastuolus heausksuse tingimusega tekitab poolte õigustes ning kohustustes tarbija kahjuks olulise tasakaalustamatuse ja ei ole eraldi kokku lepitud.⁴⁹ Ebaõiglane lepingutingimus ei ole tarbijale siduv, kuid lepingu ülejäänud osa säilib juhul kui lepingut on võimalik ilma selle tingimusega jätkata.⁵⁰ Euroopa Kohtu

⁴⁵ EKo 12.01.2023, C-395/21, D.V. versus M.A., ECLI:EU:C:2023:14, p-d 44–45.

⁴⁶ RKTko 3-2-1-76-07, p 20.

⁴⁷ Kull, I. "Estonia". – D. Busch, M. Lehmann (toim). *Unfair Terms in Banking and Financial Contracts*. Oxford: Oxford University Press 2023, lk 505.

⁴⁸ Junuzović, M. *Transparency of (Pre-)Contractual Information in Consumer Credit Agreements: Is Consistency the Missing Key?* Croatian Yearbook of European Law and Policy, 2018, kd 14, lk 69.

⁴⁹ Direktiiv 93/13/EMÜ, art 3 lg 1.

⁵⁰ Direktiiv 93/13/EMÜ, art 6 lg1.

praktika järgi on tegemist imperatiivse normiga, mille eesmärk on asendada lepinguga loodud pooltevaheliste õiguste ja kohustuste formaalne tasakaal tegeliku tasakaaluga, taastades seeläbi lepingupoolte vahelise võrdsuse.⁵¹ Euroopa Kohus on rõhutanud, et tüüptingimuste direktiivist tulenevalt on siseriiklikul kohtul kohustus oma algatusel kontrollida, kas menetletava vaidluse aluseks olev lepingutingimus kuulub direktiivi kohaldamisalasse, ning kui see nii on, hinnata tingimuse vastavust direktiiviga ettenähtud tarbijakaitsenõuetele, ilma et tarbija peaks ise tingimuse ebaõiglusele tuginema.⁵² Artikli 6 lõikes 1 on kasutatud teadlikult neutraalset sõnastust, et vältida olukorda, kus üks ja sama tulemus võiks eri liikmesriikides saada ebaühtlase sisulise tähenduse. Sellest lähtudes jäeti liikmesriikidele otsustusruum, kas ebaõiglane tüüptingimus kvalifitseeritakse siseriiklikus õiguses tühiseks või jäetakse üksnes kohaldamata, kuid igal juhul ei tohi tingimus tarbijale siduvaks muutuda.⁵³

VÕS § 42 lg 1 järgi võib tüüptingimus olla muu hulgas tühine siis, kui see on vastuolus heade kommetega. Sellest tuleneb, et tüüptingimuste kehtivuse hindamisel tuleb heade kommete vastasuse küsimuses lähtuda eeskätt VÕS § 42 lg-st 1, mitte TsÜS § 86-st. Samas ei tähenda see, et heade kommete sisustamine erineks ja mõiste sisustamisel tuleb tugineda samadele kriteeriumidele, mida kasutatakse TsÜS § 86 kohaldamisel.⁵⁴ Riigikohtu kolleegium on märkinud, et VÕS § 42 lg 1 esimese lause järgi on tüüptingimus tühine juhul, kui see kõiki asjakohaseid asjaolusid arvestades kahjustab teist lepingupoolt ebamõistlikult, eeskätt rikkudes oluliselt lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste tasakaalu teise poole kahjuks ning sama hindamisloogika tuleneb ka tüüptingimuste direktiivi artikli 4 lõikest 1, mille kohaselt tuleb tingimuse ebaõigluse kontrollimisel arvestada lepingu eseme laadi, lepingu sõlmimisega kaasnenud asjaolusid ja lepingu kui terviku muid tingimusi, millest konkreetne tingimus sõltub.⁵⁵

Rootsi õiguses määratakse individuaalselt läbi rääkimata ebamõistliku lepingutingimuse tsiviilõiguslik tagajärg AVLK § 11 alusel. Selle sätte järgi kohaldatakse sellistele lepingutingimustele AvtL § 36 esimest lõiget, arvestades AVLK § 11 teises ja kolmandas lõikes sätestatud piiranguid. AvtL § 36 esimese lõike järgi võib ebamõistlikku

⁵¹ EKo C-600/19, MA versus Ibercaja Banco SA, ECLI:EU:C:2022:394, p 36.

⁵² EKo C-137/08, VB Pénzügyi Lízing Zrt. versus Ferenc Schneider, ECLI:EU:C:2010:659, p 49.

⁵³ Tenreiro, M. The Community Directive on Unfair Terms and National Legal Systems. – ERPL 3, 1995, lk 281.

⁵⁴ Varul, P. Tühine tehing. – Juridica 2011/1, lk 37.

⁵⁵ RKTko 3-2-1-135-15, p 17.

lepingutingimust kas kohandada või jätta selle kohaldamata. Tarbijalepingute puhul piirab AVLK § 11 kolmas lõik siiski üldist kohandamisvõimalust juhul, kui tingimus on vastuolus heade kommetega ja põhjustab tarbija kahjuks olulise tasakaalustamatuse. Sellisel juhul peab leping tarbija nõudel kehtima jääma ilma muude muudatusteta, kui leping saab ilma vaidlusaluse tingimuseeta kehtida. Ingvarssoni järgi ei võtnud Rootsi tüüptingimuste direktiivi üle selliselt, et oleks direktiivi lepinguõigusliku kontrollimudeli iseseisva regulatsioonina ümber kirjutanud. Direktiivi rakendamine toimus küll eraldi tarbijalepingute seaduse kaudu, kuid see seoti sisuliselt AvtL 36 §-ga. Seega ei kujunenud direktiivi lepinguõiguslik kontroll Rootsis autonoomseks süsteemiks, vaid jäi seotuks varem olemas olnud üldise ebamõistlike tingimuste kontrolli mudeliga.⁵⁶

EL õigus mõjutab siseriiklikku õigust ka tõlgendamisreeglite kaudu. Ginter ja Schasmin on selgitanud, et kooskõlaline tõlgendamine ehk kooskõlalise tõlgendamise kohustus tähendab, et kohaldatakse üksnes riigisisest õigust, kuid riigisisese normi tõlgendamisel tuleb selgelt eelistada sellist tõlgendusviisi, mis tagab direktiivi eesmärkide võimalikult tõhusa saavutamise. Selleks võib osutada vajalikuks loobuda varasemast teistsugusest riigisisest tõlgenduspraktikast, sealhulgas ka juhul, kui see praktika pärineb riigi kõrgeimalt kohtult.⁵⁷ Käesoleva töö autori hinnangul on kooskõlalise tõlgendamise kohustusel praktiline tähendus, sest see võimaldab tarbijakrediidi ja tüüptingimuste norme kohaldada kooskõlas direktiivide tarbijakaitseliste eesmärkidega.

Käesoleva töö autori hinnangul on Eesti ja Rootsi tüüptingimuste kontrolli lähtekoht sarnane, sest mõlemas õiguskorras on keskne eesmärk kaitsta tarbijat individuaalselt läbi rääkimata lepingutingimuste eest, mis võivad tarbijat kahjustada. Eesti õiguses paiknevad tüüptingimuste lepingu osaks saamise, üllatuslikkuse, arusaadavuse ja ebamõistliku kahjustamise küsimused ühe regulatsiooni sees. Rootsi õiguses seotakse tarbijalepingute tingimuste kontroll eraldi seadustes. Selline erinevus on käesoleva töö jaoks oluline, sest see võib selgitada, miks Eesti ja Rootsi krediitiasutuste tüüptingimused ei pruugi sama tarbijakaitselist küsimust lepingutekstis samal detailsusastmel väljendada.

⁵⁶ Ingvarsson, T. Sweden. – D. Busch, M. Lehmann (toim). *Unfair Terms in Banking and Financial Contracts*. Oxford: Oxford University Press 2023, lk 395.

⁵⁷ Ginter, C., Schasmin, P. Euroopa Liidu direktiivide mõistmine ja mõju, *Juridica* 2/2021, lk 140.

2. TÜÜPTINGIMUSTE VÕRDLUS LEPINGU SÕLMIMISEL JA TAVAPÄRASEL TÄITMISEL

2.1. Lepingu dokumentide struktuur ja lepingueelne teave

Lepingueelne teave ja krediidilepingu dokumentatsioon täidavad tarbijakrediidisuhtes erinevat, kuid omavahel seotud ülesannet. Tarbijale tuleb mõistliku aja jooksul enne krediidilepingu või selle sõlmimise pakkumuse siduvaks muutumist esitada paberil või mõnel muul püsival andmekandjal Euroopa tarbijakrediidi standardinfo teabeleht, et oleks võimalik võrrelda erinevaid pakkumisi ja teha krediidilepingu sõlmimise kohta informeeritud otsus.⁵⁸ Krediidileping tuleb koostada paberil või mõnel muul püsival andmekandjal, anda selle eksemplar kõigile lepingupooltele ning esitada lepingus selgel ja kokkuvõtlikul viisil artikli 10 lõikes 2 loetletud teave.⁵⁹ Euroopa Kohus on täpsustanud, et nimetatud teave ei pea tingimata sisalduma ühesainsas dokumendis, kuid see peab olema tarbijale esitatud ja moodustama krediidilepingu lahutamatu osa.⁶⁰ Euroopa kohus on rõhutanud, et tüüptingimuste direktiiviga loodud tarbijakaitse süsteem lähtub eeldusest, et tarbija on müüja või teenuseosutajaga võrreldes nõrgemas läbirääkimispositsioonis eelkõige teabe osas.⁶¹ Autori hinnangul nähtub seega, et lepingueelne standardinfo peab võimaldama otsuse tegemist enne lepingu sõlmimist, samal ajal kui lepingudokument peab fikseerima siduva õigussuhte tingimused.

Eesti õiguses tuleb tarbijakrediidilepingu puhul eristada lepingueelset teavet, tarbijale antavaid selgitusi, lepingu dokumenteerimist ja nende nõuete rikkumise tagajärgi. Tarbijakrediidilepingu lepinguelse teabe keskne erinorm on VÕS § 403¹, milles sätestatud teavitamiskohustus on tarbijale kaasnevate kohustuste ja riskide tõttu reguleeritud oluliselt detailsemalt võrreldes muude õigussuhetega.⁶² VÕS § 403¹ lõike 1 kohaselt peab krediidiandja või -vahendaja esitama tarbijale mõistliku aja jooksul enne lepingu sõlmimist või pakkumusega seotuks muutumist püsival andmekandjal Euroopa tarbijakrediidi standardinfo teabelehe, mis sisaldab samas sättes loetletud andmeid. VÕS § 403⁵ täiendab seda regulatsiooni selgituskohustusega, kohustades krediidiandjat või -vahendajat enne

⁵⁸ Direktiiv 2008/48/EÜ, art 5 lg 1.

⁵⁹ Direktiiv 2008/48/EÜ, art 10 lg 1 ja 2.

⁶⁰ EKo C-42/15, Home Credit Slovakia a.s. versus Klára Bíróová, ECLI:EU:C:2016:842, p-d 33–34, 45.

⁶¹ EKo C-26/13, Kásler ja Káslerné Rábai versus OTP Jelzálogbank Zrt, ECLI:EU:C:2014:282, p-d 71–72.

⁶² I. Kull. VÕS § 403¹/3.1. – P. Varul, I. Kull, V. Kõve, M. Käerdi, K. Sein (koost). Võlaõigusseadus II. Komm vlj. Tallinn: Juura 2019.

lepingu sõlmimist andma tarbijale piisavaid selgitusi, et tarbija saaks hinnata pakutava tarbijakrediidilepingu vastavust oma vajadustele ja finantsolukorrale. Lepingu dokumenteerimist reguleerib VÕS § 404, mille kohaselt peab tarbija kohustuste võtmiseks esitatud tahteavaldus olema kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis, tarbijale tuleb viivitamata anda lepingudokument või selle koopia püsival andmekandjal ning tarbija tahteavalduses peab olema selgelt ja kokkuvõtlikult esitatud VÕS § 404 lõikes 2 nimetatud teave. Vorminõue ei ole täidetud pelgalt sellega, et VÕS § 404 lõikes 2 nimetatud andmed sisalduvad krediidiandja tüüptingimustes, vaid need tuleb lepingu sõlmimisel esitada eraldi. Riigikohus on rõhutanud, et ka hiljem vormistatud kirjaliku lepingudokumendi puhul tuleb kontrollida, kas selles on esitatud VÕS § 404 lõikes 2 nõutud andmed, kuna nende puudumise tagajärgede hindamisel on oluline, kas tarbija on krediidi kätte saanud või seda kasutama hakanud.⁶³ Autori hinnangul Eesti õiguses on seega tarbijakrediidisuhtes selgelt eristatud standardiseeritud lepingueelne teave, täiendav selgituskohustus ja lepingu enda dokumenteerimine.

Eesti pankade tarbijakrediidi tüüptingimused näitavad, et sama riigisisese regulatiivse raamistiku piires võib lepingudokumentide süsteem olla üles ehitatud erinevalt. TF Bank AB Eesti filiaali üldtingimuste sissejuhatavas osas on sätestatud, et leping koosneb eritingimustest, tingimustest, maksegraafikust ja muudest lisadest ning tasude osas kohaldub hinnakiri.⁶⁴ Lisaks on eraldi punktides reguleeritud lepingu dokumentide omavaheline suhe, nähes ette, et tingimused kehtivad ainult ulatuses, milles need ei ole vastuolus eritingimustega. Vastuolu korral kohaldatakse eritingimustes sätestatud.⁶⁵ Swedbanki väikelaenu tingimustes on dokumentide hierarhia kujundatud teistsuguses vormis, kuid sisuliselt sama eesmärgiga. Tingimustes on sätestatud, et laenulepingus reguleerimata suhetele kohaldatakse väikelaenulepingu tüüptingimusi ja nendes reguleerimata suhetele omakorda panga üldtingimusi, kusjuures põhitingimuse vastuolu korral tüüptingimustega kehtib põhitingimus.⁶⁶ Erinevalt TB Bank tingimustest Swedbanki tingimustes nõutakse laenusajaalt eraldi kinnitust, et talle on esitatud Euroopa standardinfo teabeleht ja täiendav väikefinantseerimistoodete ja keskmise pikkusega krediititoodete lepingueelne teave.⁶⁷ Autori hinnangul ilmneb Eesti pankade erinevus eelkõige lepingueelse teabe nähtavuses.

⁶³ RKTko 3-2-1-66-14, p 18.

⁶⁴ TF Bank AB, laenulepingu üldtingimused.

⁶⁵ Ibidem p-d, 9.1–9.3.

⁶⁶ Swedbank AS, Väikelaenulepingu tüüptingimused, p 1.

⁶⁷ Ibidem, p 12.8

Swedbanki tingimustes on lepingueelne teave tüüptingimuste tekstiga selgemalt seotud, samas kui TF Bank Eesti tingimustest selline seos samavõrd nähtavalt ei ilmne. Dokumentide hierarhia on mõlema panga tüüptingimustes siiski selgelt määratletud ning tarbijale on arusaadav nii see, millised dokumendid moodustavad lepingu terviku, kui ka see, milline dokument on vastuolu korral ülimuslik.

Rootsi õiguses on direktiivist tulenevad lepinguelse teabe andmise ja krediidilepingu dokumenteerimise põhinõuded konkretiseeritud KKrL-is. Seaduse 8 § kohaselt tuleb tarbijale anda lepingueelne teave mõistliku aja jooksul enne lepingu sõlmimist kirjalikult või muus loetavas ja püsivas vormis, kasutades standardiseeritud Euroopa tarbijakrediidi teabelehte.⁶⁸ Seaduse 14 § järgi tuleb krediidileping dokumenteerida dokumendis või muus loetavas ja püsivas vormis ning tarbijale tuleb tasuta anda lepingu koopia.⁶⁹ Lisaks annab KKrL 16 § tarbijale lepingu kestel tarbija õiguse saada tasuta maksegraafik, millest nähtub, millal tuleb tasuda põhivõlg, intress ja tasud.⁷⁰ Rootsi seaduse ettevalmistavatest materjalidest ilmneb, et nõue anda teave mõistliku aja jooksul tähendab tarbijale piisava aja jätmist teabega tutvumiseks ja selle kaalumiseks.⁷¹

Seaduse tasandil kujundatud raamistik väljendub ka analüüsitava Rootsi krediidiasutuste tüüptingimuste ülesehituses. TF Bank Nordic AB tüüptingimustes on sõnaselgelt sätestatud, et laenuleping koosneb laenudokumendist, üldtingimustest ja standardiseeritud Euroopa tarbijakrediidi teabest ehk SEKKI-st.⁷² Nordea tüüptingimustes on märgitud, et krediidi peamised omadused on kirjeldatud krediidi üldtingimustes ning panga poolt eraldi esitatavas standardiseeritud tarbijakrediidi teabelehes. Samuti nähtub dokumentidest, et konkreetse krediidi hinnad ja tasud tulenevad standardiseeritud tarbijakrediidi teabelehest, samal ajal kui krediidi tagasimaksmise kord ja kohustuste täitmise viis on reguleeritud üldtingimustes.⁷³ Mõlema krediidiasutuse tingimustes on sätestatud laenusaja õigus saada krediidilepingu kehtivuse ajal tasuta maksegraafik.⁷⁴ Autori hinnangul seisneb erinevus selles, et TF Bank Nordic AB puhul on dokumentide koosseis tarbijale vahetumalt nähtav,

⁶⁸ KKrL 8 §.

⁶⁹ KKrL 14 §.

⁷⁰ KKrL 16 §.

⁷¹ Ny konsumentkreditlag. Proposition 2009/10:242. Stockholm: Justitiedepartementet 2010. – <https://www.regeringen.se/contentassets/0395e84de2ac499a8a0e26077c2ab2e1/ny-konsumentkreditlag-prop.-200910242> (02.02.2026), lk 93.

⁷² TF Bank Nordic AB, Allmänna villkor för TF Nordic privatlån, § 1.

⁷³ Nordea Bank Abp, Konsumentkredit, Allmänna villkor, 7792V018, lk 3.

⁷⁴ Ibidem, p 9; TF Bank Nordic AB, Allmänna villkor för TF Nordic privatlån, § 16.

Nordea puhul tuleb dokumentide omavaheline seos suuremas ulatuses tuletada sellest, millist teavet üks või teine dokument sisaldab, mõlemal juhul jääb nähtavaks, et leping koosneb mitmest dokumendist.

Eesti ja Rootsi pankade tüüptingimuste võrdlusest ilmneb, et mitmest omavahel seotud dokumendist koosnev leping ei ole kummaski õiguskorras erandlik. Erinevus seisneb selles, kui arusaadavalt on tarbijale esitatud lepingueelne teave ning millised dokumendid moodustavad lepingu terviku. Rootsi pankade tüüptingimustes on välja toodud, et lepingueelse teabe dokument on lepingu osa, kuid dokumentide omavaheline hierarhia ei ole selgelt nähtav. Eesti pankade tüüptingimustes on seevastu dokumentide koosseis ja nende omavaheline hierarhia selgelt esitatud, kuid lepingueelse teabe nähtavus on ebaühtlane. Autori hinnangul ei ole tegemist üksnes sõnastusliku erinevusega, vaid see mõjutab otseselt tarbija võimalust mõista talle esitatud teavet ja tema lepingulist positsiooni kujundavaid dokumente.

2.2. Krediitdivõimelisuse hindamise kajastumine tüüptingimustes

Krediitdivõimelisuse hindamise kaudu püütakse ennetada olukorda, kus tarbija võtab endale kohustuse, mida ta ei ole võimeline täitma. Laenusuhe on eraõiguslikult kahepoolne, mistõttu lasub vastutustundliku käitumise kohustus nii krediidiandjal kui ka krediidisaajal.⁷⁵ Liikmesriigid peavad tagama, et krediidiandja hindab enne krediidilepingu sõlmimist tarbija krediitdivõimelisust piisava teabe alusel, mis saadakse vajaduse korral tarbijalt ja asjakohast andmebaasi kasutades.⁷⁶ Euroopa Kohus on toonud välja, et krediidiandjal lasub kohustus kontrollida tarbija krediitdivõimelisust individuaalselt, kasutades selleks vajaduse korral nii lepingu sõlmimise eel tarbijalt saadud teavet kui ka varasema püsiva ärisuhte käigus kogunenud andmeid.⁷⁷ Euroopa Kohus on rõhutanud, et krediitdivõimelisuse hindamise kohustus aitab kaitsta tarbijaid ülemäärase võlakoormuse ja maksejõuetuse eest ning teenib tarbijakrediidi direktiiviga taotletavat kõrget kaitsetaset.⁷⁸ Õunpuu osutab, et krediidile juurdepääsu küsimuses põrkuvad kaks vastandlikku ootust. Ühelt poolt püütakse vältida krediidi andmist isikutele, kelle tagasimaksevõime võib osutuda ebapiisavaks, kuid teisalt ei peeta õigeks ka krediidi andmisest kergekäelist keeldumist, sest laenamise ja muude

⁷⁵ Puust, J. Vastutustundlik laenamine: kas võlg on jätkuvalt võõra oma? – *Juridica* 2024/9–10, lk 726.

⁷⁶ Direktiiv 2008/48/EÜ, art 8 lg 1.

⁷⁷ EKo C-449/13, CA Consumer Finance SA versus Ingrid Bakkaus jt, ECLI:EU:C:2014:2464, p 35.

⁷⁸ EKo C-565/12, LCL Le Crédit Lyonnais SA versus Fesih Kalhan, ECLI:EU:C:2014:190, p 42.

finantsteenuste kasutamise võimalus on paljude kaupade ja teenuste kättesaadavuse eelduseks.⁷⁹ Euroopa Kohus on selgitanud, et krediivõimelisuse hindamise kohustus on tarbijakaitse seisukohalt sedavõrd oluline ja liikmesriigi kohus peab vajalike faktiliste ja õiguslike asjaolude olemasolul kontrollima selle kohustuse järgimist omal algatusel ning tegema rikkumisest tulenevad järeldused riigisisese õiguse alusel.⁸⁰

Eesti kehtivas õiguses on krediivõimelisuse hindamise keskseks normiks VÕS § 403⁴, millest tuleneb krediidiandja kohustus järgida vastutustundliku laenamise põhimõtet. Sätte kohaselt peab krediidiandja enne lepingu sõlmimist koguma teavet, mis võimaldab hinnata tarbija krediivõimelisust ning andma sellele hinnangu nõuetekohase hoolega, arvestades kõiki teadaolevaid asjaolusid, mis võivad mõjutada tarbija võimet täita krediidilepingust tulenevaid kohustusi kokkulepitud tingimustel. Vaidluse korral lasub vastutustundliku laenamise põhimõtte järgimise tõendamise kohustus krediidiandjal. Riigikohus on selgitanud, et krediidiandja kohustus on hinnata krediidisaaaja krediivõimekust piisavalt, vältimaks krediidi andmist isikule, kelle puhul on tõenäoline, et ta ei suuda krediiti kokkulepitud tingimustel tagasi maksta. Kohustuse eesmärk on vältida olukorda, kus laenusaaaja satub krediidi tõttu „laenuorjusse“ ning võib selle tagajärjel olla sunnitud võtma uusi laene, kaotama oma vara või muutuma maksejõuetuks.⁸¹ Autori hinnangul nähtub sellest, et krediidiandjal lasub aktiivne kohustus hinnata, kas krediidi andmine on konkreetses olukorras õigustatud. Sellest tulenevalt ei saa vastutustundliku laenamise põhimõtet mõista pelgalt tehnilise kontrollimenetlusena, vaid normina, mis piirab krediidiandja lepingu sõlmimise otsustusvabadust tarbija maksevõime kaitseks.

Analüüsitud Eesti tüüptingimused näitavad, et seadusest tuleneva krediidiandja kontrollikohustuse kõrval on tüüptingimustes eraldi rõhutatud tarbija kinnitusi tema finantsolukorra ja esitatud andmete kohta. TF Bank Eesti tingimustes kinnitab klient, et laenuaotluses esitatud andmed on tõesed ja täielikud, et laenusumma vastab tema krediidihuvile ja maksevõimele ning et ta mõistab lepingu sõlmimisega kaasnevaid ohte.⁸² Swedbanki väikelaenu tingimustes kinnitab laenusaaaja muu hulgas, et ta on esitanud pangale enda vajaduste, finantsolukorra, finantskohustuste ja kulude kohta õiget, asjakohast ja piisavat teavet, et pakutav leping vastab tema vajadustele ja finantsolukorrale ning et ta ei

⁷⁹ Öunpuu, A. Pankade tegevuse, krediidi kättesaadavuse ja hinna piirangud. – Juridica 2015/5, lk 310.

⁸⁰ EKo C-679/18, OPR-Finance s.r.o. versus GK, ECLI:EU:C:2020:167, p 46.

⁸¹ RKTKo 3-2-1-169-13, p 21.

⁸² TF Bank AB, laenulepingu üldtingimused, 2.1.3, 2.1.5, 2.1.6 ja 2.2.

vaja lepingu sõlmimisel täiendavaid selgitusi.⁸³ Töö autori hinnangul ei vabasta need klauslid krediidiandjat seadusest tulenevast hindamiskohustusest, tulenevalt sellest, et krediidiandja kohustus on krediidivõimelisust hinnata mitte tugineda pelgalt tarbija poolt antud kinnitustele.

Tarbijakrediidi direktiivi põhimõtte krediidivõimelisuse hindamise kohta kajastub selgelt ka Rootsi õiguses. Keskseks sätteks on KKrL 12 §, mille kohaselt on krediidiandjal kohustus hinnata enne lepingu sõlmimist, kas tarbijal on majanduslikud eeldused krediidilepingust tulenevate kohustuste täitmiseks. Krediidivõimelisuse hindamine peab põhinema piisavatel andmetel tarbija majanduslike asjaolude kohta ning krediiti võib anda üksnes juhul, kui tarbijal on majanduslikud eeldused oma kohustuse täitmiseks. Krediidi olulise suurendamise korral tuleb teha uus krediidivõimelisuse hindamine.⁸⁴ Rootsi kõrgeima halduskohtu praktika järgi ei sõltu krediidivõimelisuse hindamise nõuetekohasus üksnes sellest, kas teave on saadud vahetult tarbijalt. Hinnata tuleb, kas krediidiandjal oli konkreetse juhtumi asjaolusid arvestades piisav teave, võttes seejuures arvesse krediidi liiki, suurust ja lepingu sõlmimise viisi.⁸⁵ Kui krediidiasutus rikub KKrL 12 §-st tulenevat krediidivõimelisuse hindamise kohustust, toob see Rootsi õiguses krediidiasutuse jaoks eeskätt kaasa järelevalvemeetmete kohaldamise.⁸⁶

Analüüsivad Rootsi tüüptingimused lähtuvad Rootsi õiguslikust lähtekohast, kuid erinevad krediidivõimelisuse hindamise lepingulise kajastamise üksikasjalikkuse poolest. TF Banki Rootsi tingimustes on sätestatud, et iga laenutaotlus läbib automaatse krediidivõimelisuse hindamise ning krediiditeavet võidakse koguda nii lepingu sõlmimisel kui ka lepingu kestel. Samuti on tingimustes ettenähtud, et laenusaja peab olema täisealine, maksehäireteta, Rootsis rahvastikuregistris registreeritud ning tal peab olema Rootsis maksustatud töö- või pensionitulu.⁸⁷ Nordea Rootsi tingimustes ei ole krediidivõimelisuse hindamise protsessi kirjeldatud.⁸⁸ Autori hinnangul nähtub võrreldavatest Rootsi tüüptingimustest, et TF Bank toob krediidivõimelisuse hindamise tüüptingimustes selgemalt esile, Nordea puhul jääb see

⁸³ Swedbank AS, Väikelaenulepingu tüüptingimused, p 12.8.

⁸⁴ KKrL 12 §.

⁸⁵ Högsta förvaltningsdomstolen. Mål nr 5868-16, 15.11.2017. – HFD 2017 ref. 64.

⁸⁶ Lag (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse, 15 kap. 1 §.

⁸⁷ TF Bank Nordic AB, Allmänna villkor för TF Nordic privatlån, § 3.

⁸⁸ Nordea Bank Abp, Konsumentkredit, Allmänna villkor, 7792V018.

küsimus tüüptingimuste tasandil suuremas ulatuses seaduse ja krediidiandja sisemise kontrolli tasandile, mitte tarbijale nähtavaks lepinguklauslik.

Autori hinnangul erinevus ilmneb selles, et Eesti tingimustes on selgemalt esile toodud tarbija enda kinnitused esitatud andmete õigsuse, maksevõime ja lepingu sõlmimisega seotud asjaolude mõistmise kohta. Rootsi valimis on krediidivõimelisuse hindamine tarbija jaoks TF Banki puhul nähtav krediidiandja menetlusena, kuid Nordea tüüptingimustes krediidivõimelisust hindamist ei käsitleta. Võrdlusest ei saa teha järeldust, et Eesti materiaalõiguslik lahendus oleks tarbijale ebsaoodsam kui Rootsi oma. Küll aga saab järeldada, et Eesti tüüptingimused esitavad krediidivõimelisuse hindamise kontekstis tarbija aktiivsust ja kinnitusi lepingutekstis märksa nähtavamalt.

2.3. Intressi, tasude ja krediidi kogukulu kajastamine tüüptingimustes

Intress, tasud, krediidi kogukulu ja maksegraafik määravad tagatiseta tarbijakrediidilepingu majandusliku sisu. Nende tingimuste kaudu kujuneb tarbija jaoks mitte ainult krediidi hind, vaid ka arusaam sellest, millal, kui palju ja millisel alusel tuleb krediidiandjale makseid teha. Tüüptingimused ei kajasta konkreetset intressimäära, krediidi kulukuse määra, osamaksete suurust ega tarbija poolt tasumisele kuuluvat kogusummat. Need andmed on seotud konkreetse tarbijakrediidilepingu tingimustega. Seetõttu ei saa tüüptingimuste võrdluse keskmes olla konkreetsete määrade suurus, vaid see, kuidas tüüptingimused selgitavad intressi ja tasude arvestamise aluseid, määravad kindlaks nende seose individualiseeritud lepingudokumentidega.

Tarbijakrediidi direktiivi kohaselt tuleb lepingueelses teabes ja krediidilepingus esitada tarbijale krediidi majandusliku koormuse hindamiseks vajalikud põhiaandmed, eeskätt intressimäär, krediidi kulukuse määr, tarbija poolt tasumisele kuuluv kogusumma ning maksete arv, suurus ja sagedus.⁸⁹ Autori hinnangul ei ole nende andmete esitamise eesmärk piirduda teavitamiskohustuse formaalse täitmisega ja tarbijakrediidi direktiivi kaitse-eesmärgi saavutamise sõltub sellest, kas esitatud teave võimaldab tarbijal hinnata krediidi tegelikku majanduslikku koormust ja teha selle põhjal teadliku otsuse. See on oluline, sest krediidi tegelik koormus ei avaldu ainult intressimääras, vaid kogu kulustruktuuris tervikuna.

⁸⁹ Direktiiv 2008/48/EÜ, art 10 lg 2 p h ja i ning lisa II.

Krediidi kogukulu tarbijale hõlmab kõiki krediidilepinguga seotud kulusid, sealhulgas intressi, komisjonitasusid, makse ja muid krediidiandjale teada olevaid tasusid, välja arvatud notarikulud.⁹⁰ Krediidi kulukuse määr väljendab seejuures krediidi kogukulu aastase protsendimäärana krediidi kogusummast ning võimaldab tarbijal võrrelda erinevaid krediidipakkumisi ühtsel alusel.⁹¹ Euroopa Kohtu käsitlese järgi ei ole „krediidi kogusumma“ ja „krediidi kogukulu summa tarbija jaoks“ kattuvad mõisted, vaid need tuleb üksteisest selgelt eristada. Sellest tuleneb, et „krediidi kogusumma“ hulka ei või arvata summasid, mis juba kuuluvad „krediidi kogukulu summa tarbija jaoks“ koosseisu. Seetõttu ei saa „krediidi kogusumma“ hõlmata kulusid, mis on seotud asjaomase laenu alusel kokku lepitud kohustuste täitmisega, sealhulgas haldustasusid, intressi, komisjonitasusid ega muid tasusid, mida tarbija peab maksma.⁹² Euroopa kohus on selgitanud, tarbijakrediidi direktiivi tähenduses on „krediidi kogusumma“ ja „krediidi kogukulu tarbija jaoks“ teineteist välistavad mõisted. Kuna „tarbija poolt makstav kogusumma“ koosneb krediidi kogusummast ja krediidi kogukulust tarbija jaoks, ei saa samad summad kuuluda üheaegselt mõlema mõiste alla. Sellest tulenevalt ei hõlma krediidi kogusumma summasid, mida tarbija peab maksma krediidilepingust tulenevate kohustuste täitmiseks, sealhulgas haldustasusid, intressi, komisjonitasusid ega mis tahes muud tasud, mida tarbija peab maksma.⁹³ Autori hinnangul tuleneb eeltoodust, et krediidi kogusumma ja krediidi kogukulu tuleb selgelt eristada, kuna vastasel juhul moonutatakse krediidi tegelikku maksumust ning kahjustatakse tarbija võimalust erinevaid krediidipakkumisi ühtsel alusel võrrelda.

Eesti kehtivas õiguses on intressi ja krediidi kulukuse määra reguleerimisel keskne tähtsus VÕS §-del 403¹, 404, 404¹, 406 ja 406². VÕS § 403¹ lg 1 p-de 6–9 kohaselt tuleb lepingueelses teabes esitada põhisumma, intressi ja muude tasude summa, tagasimaksete arv ja sagedus, tarbija kõigi maksete kogusumma, intressimäär ning krediidi kulukuse määr aasta kohta. VÕS § 404¹ näeb aga ette kohustuse teavitada tarbijat püsival andmekandjal nii intressimäära muutumisest kui ka selle mõjust maksete suurusele. Krediidi kulukuse määra arvutamise alused tulenevad VÕS §-st 406 ning VÕS § 406² lg 1 kohaselt on tarbijakrediidileping tühine, kui tarbija poolt tasumisele kuuluv krediidi kulukuse määr ületab krediidi andmise ajal Eesti Panga viimati avaldatud viimase kuue kuu keskmist

⁹⁰ Direktiiv 2008/48/EÜ, art 3 p g.

⁹¹ Direktiiv 2008/48/EÜ, art 3 p i ja art 19.

⁹² EKo C-377/14, Ernst Georg Radlinger ja Helena Radlingerová versus Finway a.s., ECLI:EU:C:2016:283, p-d 85–86.

⁹³ EKo 23.04.2026, C-744/24, P.W. versus Bank Polska Kasa Opieki S.A., ECLI:EU:C:2026:337, p 65.

krediidiasutuste tarbimislaenude kulukuse määra enam kui kolm korda. Autori hinnangul annab VÕS § 406² lg 1 krediidi kulukuse määrale Eesti õiguses erilise tähenduse. See ei ole üksnes tarbijale avaldatav võrdlusnäitaja, vaid ka seadusest tulenev sisuline piir krediidi lubatavale kogukulule. Kui intressimäära, tasude ja maksete kohta esitatav teave teenib eeskätt tarbija informeerimise eesmärki, siis krediidi kulukuse määra ülempiir seob läbipaistvuse nõude lepingu tühisuse küsimusega. Tüüptingimuste võrdluses on see oluline, sest üldtingimused ei pea sisaldama konkreetset krediidi kulukuse määra, kuid need peavad sobituma sellise lepingudokumentide tervikuga, millest tarbijal on võimalik mõista krediidi kogukulu kujunemist ja selle õiguslikku tähendust.

Eesti krediidiasutuste tüüptingimuste võrdlus näitab, et Swedbank AS ja TF Bank AB Eesti filiaal ei esita üldtingimustes konkreetse tarbijakrediidilepingu intressimäära, krediidi kulukuse määra ega osamaksete suurust, vaid seovad need andmed individualiseeritud lepingudokumentidega. Swedbanki väikelaenulepingu tüüptingimustes on krediidi majanduslikku sisu puudutavad põhimõisted üldtingimustes üksikasjalikumalt avatud. Tingimustes on määratletud graafik kui laenusumma ja intresside tagasimaksetabel, milles esitatakse maksete summad, arv ja tähtpäevad, ning eraldi on defineeritud intress, intressimäär, krediidi kogukulu, krediidi kulukuse määr ja lepingutasu.⁹⁴ Swedbanki tingimustes kirjeldatakse ka intressi arvestamise alust, mille kohaselt lähtutakse tegelikust päevade arvust kalendrikuus ja 360-päevasest aastast ning intressi arvestamist alustatakse laenusumma arvelduskontole kandmise päevast.⁹⁵ Lepingutasu käsitluse kohaselt võtab pank laenusumma kasutusse andmisel lepingus sätestatud lepingutasu arvelduskontolt maha ning lepingu tingimuste muutmisel tuleb laenusaja tasuda lepingutasu, mille pank samuti arvelduskontolt maha võtab. Kui arvelduskontol ei ole piisavalt raha, arvestatakse puudujääv summa maha väljamakstavast laenusummast.⁹⁶ TF Banki tüüptingimused samasugust mõistete käsitlust ei sisalda. TF Banki tingimuste kohaselt klient kohustub tasuma osamakseid maksegraafikus toodud summade ja tähtaegade järgi ning maksegraafik kajastab individualiseeritud kujul kliendi poolt lepingu alusel tehtavate maksete tähtaegu ja summasid.⁹⁷ Intressi kohta sätestavad TF Banki tingimused, et seda arvestatakse laenusumma kliendile väljamaksmise päevast kuni maksegraafikus kajastatud viimase

⁹⁴ Swedbank AS, Väikelaenulepingu tüüptingimused, p 1.

⁹⁵ Ibidem, p 5.1.

⁹⁶ Ibidem, p 7.1.

⁹⁷ TF Bank AB, laenulepingu üldtingimused, p 3.1.

osamakse päevani.⁹⁸ Tingimused näevad ette, et lepingu ja maksegraafiku muutmise korral tasub klient hinnakirjajärgset lepingu muutmise tasu, mis lisatakse laenusumma jäägile.⁹⁹ Autori hinnangul lisab Eesti õigus intensiivsema kaitsemehhanism kuna VÕS § 406² kohaselt toob liiga kõrge krediidi kulukuse määr kaasa tarbijakrediidilepingu tühisuse.

Autori hinnangul Eesti krediidiasutuste tüüptingimuste erinevus seisneb selles, et Swedbanki tingimused annavad krediidi hinna kujunemisest üldtingimuste tasandil terviklikuma mõistelise raamistiku, samas kui TF Banki tingimused piirduvad peamiselt maksekohustuse täitmise, intressiarvestuse ajavahemiku ja hinnakirjajärgsete tasude viidetega. Mõlema krediidiandja puhul kujuneb konkreetne maksekoormus siiski väljaspool üldtingimusi. Võrdlusest tuleneb, et Swedbanki tüüptingimused võimaldavad üldtingimuste põhjal paremini mõista, millistest komponentidest krediidi majanduslik sisu koosneb.

Rootsi kehtivas õiguses on intressi ja tasude küsimused reguleeritud KKrL-s, mille 16 § kohaselt on tarbijal õigus saada krediidilepingu kestuse jooksul tasuta maksegraafik, millest nähtub, millal tuleb tasuda põhivõlga, intressi ja tasusid. Kui intress ei ole fikseeritud või tasud võivad muutuda, peab maksegraafik sisaldama ka märget selle kohta, et esitatud andmed kehtivad kuni intressi või tasude muutumiseni.¹⁰⁰ KKrL 17 § kohaselt võib intressimäära üldjuhul muuta ainult juhul, kui see on lepingus kokku lepitud ning tarbija kahjuks muuta üksnes ulatuses, mida õigustavad krediiditurgu otseselt mõjutavad avalik-õiguslikud otsused, krediidiandja suurenenud rahastamiskulud või muud kulude suurenemised, mida krediidiandja ei saanud lepingu sõlmimise ajal mõistlikult ette näha.¹⁰¹ KKrL 19 § järgi tuleb tarbijat intressimuutusest enne selle jõustumist teavitada ning teates peab olema selgitatud ka see, kuidas muudatus mõjutab tarbija makseid.¹⁰² KKrL 19 a–19 c §-des on sätestatud intressi ülemmäär, krediidi kogukulude ning krediidi avamisega seotud tasu ülempiir¹⁰³ ja KKrL 36 a §-s seab piirangud krediidi tähtaja pikendamisele.¹⁰⁴ Autori hinnangul on Rootsi seadusandja konkretiseerinud krediidi majandusliku koormuse kujunemise ja selle muutmise eeldused sellise detailsusega, mis vähendab krediidiandja võimalust kujundada lepingu rahalist sisu ebamääraste tüüptingimuste kaudu. Seetõttu on

⁹⁸ TF Bank AB, laenulepingu üldtingimused, p 3.3.

⁹⁹ Ibidem, p 3.9.

¹⁰⁰ KKrL 16 §.

¹⁰¹ KKrL 17 §.

¹⁰² KKrL 19 §.

¹⁰³ KKrL 19 a-c §§.

¹⁰⁴ KKrL 36 a §.

tarbija jaoks krediidikohustuse ulatus Rootsi õiguses suuremal määral etteaimatav juba seaduse tasandil.

Rootsi Kaubandus- ja Konkurentsivaidlusi lahendav kohus on rõhutanud, et krediidiandja ei või kujundada tarbijakrediidi hinda selliselt, et eritasude kaudu kaetakse kulused, mis ei ole seotud konkreetse krediidi vahetu käitlemisega, ega tekitada tasude abil kasumit. Kohtu hinnangul on selline tingimus vastuolus tarbijakrediidiseaduse imperatiivse regulatsiooniga, sest tasu võib katta vaid krediidi enda lubatavaid kuluseid. Sellest tuleneb, et Rootsi õiguses ei sõltu tasu lubatavus sellest, kas see on lepingus eraldi nimetatud, vaid ka sellest, kas selle esemeks olev kulu on sisuliselt käsitav konkreetse krediidi lubatava kuluna.¹⁰⁵ Rootsi Kaubandus- ja Konkurentsivaidlusi lahendav kohus on selgitanud, et tarbijakrediidilepingus kasutatav eritasu ei või kujuneda pelgalt eelnevalt kindlaksmääratud protsendiks väljastatud krediidisummast, kui selline tasu ei vasta konkreetse krediidi andmisega seotud tegelikele kuludele. Kohus leidis, et tingimus, mille kohaselt krediiditasu suurenes proportsionaalselt laenusumma kasvuga, ei olnud kooskõlas tarbijakrediidiseaduse nõudega, mille järgi peab krediidiga seotud tasu olema seotud just asjaomase krediidi kuludega.¹⁰⁶

Analüüsivad Rootsi tüüptingimused järgivad intressi muutmise osas KKrL-ist nähtuvat mudelit. Nordea tingimuste järgi tasub krediidisaja intressi aastase intressimääraga tasumata krediidisummalt ning pank võib intressimäär muuta krediidipoliitiliste otsuste, muutunud rahastamiskulude või muude ettenägematute kulumuutuste tõttu, kohaldades samu aluseid ka krediidisaja kasuks. Nordea tingimustes on samuti sätestatud, et annuiteetmaksed hõlmavad põhiosa tagasimakset, intressi ja tasusid ning muutuva intressi tõttu on tarbija tasumisele kuuluv kogusumma hinnanguline.¹⁰⁷ TF Banki tingimustes on krediidikulu määratletud intresside, tasude ja muude kulude kogusummana ning krediidiintress aastase intressikuluna tasumata laenujärgilt. Tegemist on tagatiseta muutuva intressiga annuiteetlaenuga ning intressi muutmise alused vastavad sisuliselt samale seaduslikule mudelile.¹⁰⁸ Rootsi pankade tüüptingimuste sisuline erinevus avaldub eelkõige tasude regulatsioonis. Nordea tingimustes on eritasu seotud panga krediidiga seotud kuludega ning selle suurendamine sõltub vastava kulu suurenemisest. Samas võimaldavad Nordea tingimused nõuda ka muid tasusid, näiteks meeldetuletustasu, ning neid lepingu

¹⁰⁵ Marknadsdomstolen. MD 2009:34, 16.11.2009, Konsumentombudsmannen versus Ferratum Sweden AB.

¹⁰⁶ Marknadsdomstolen. MD 2009:13, 04.06.2009, Konsumentombudsmannen versus Bank2 Bankaktiebolag.

¹⁰⁷ Nordea Bank Abp, Konsumentkredit, Allmänna villkor, 7792V018, p-d 1–3.

¹⁰⁸ TF Bank Nordic AB, Allmänna villkor för TF Nordic privatlån, § 1, § 4 ja § 5.

kestel muuta.¹⁰⁹ TF Banki tingimustes on tasude regulatsioon detailsemalt esitatud, sest nimetatud on muu hulgas meeldetuletus-, ekspeditsiooni-, aadressiotsingu-, ümbervormistamise-, jälgimis- ja uurimistasu. Kehtivad tasud nähtuvad hinnakirjast ning krediidiandjale on jäetud õigus muuta ka selliseid tasusid, mis ei tulene otseselt laenu enda kuludest.¹¹⁰

Autori hinnangul näitab Rootsi tüüptingimuste võrdlus, et intressi kajastamisel on võrreldavad tüüptingimused sarnase ülesehitusega. Mõlemas tingimuste kogumis on intress seotud tasumata krediidi- või laenujäägiga ning intressimäära muutmise alused on esitatud krediidipoliitiliste otsuste, rahastamiskulude muutumise ja muude ettenägematute kulumuutuste kaudu. Seetõttu ei avaldu analüüsitava Rootsi pankade vaheline erinevus eeskätt intressi regulatsioonis, vaid selles, kui detailselt on tüüptingimustes kajastatud muud tasud. Nordea tingimustes on tasude käsitus üldisem ning tasud on seotud kas panga krediidiga seotud kulude või krediidiandja üldiselt kohaldatavate tasudega. TF Banki tingimustes on tasude regulatsioon üksikasjalikum, sest tingimustes on nimetatud mitu konkreetset tasuliiki ning kehtivate tasude suurus on seotud krediidiandja hinnakirjaga. Kuigi intressi muutmise alused on Nordea ja TF Banki tingimustes sarnased, võib tasude kajastamise detailsus mõjutada seda, kui hästi on tarbijale nähtav, millised kõrvalkulud võivad krediidisuhte kestel lisanduda ja millise dokumendi kaudu nende suurus kindlaks määratakse. Autori hinnangul kinnitab see, et tüüptingimuste võrdluses ei piisa intressi regulatsiooni kõrvutamise. Rootsi tüüptingimuste võrdlus kinnitab eelnevalt käsitletud kohtupraktikast tulenevat järeldust, et tasude lubatavust tuleb hinnata mitte ainult lepingu sõnastuse, vaid ka tasu tegeliku majandusliku põhjendatuse järgi.

Eesti ja Rootsi tüüptingimuste võrdlusest nähtub, et erinevus seisneb eelkõige selles, kui ulatuslikult tüüptingimused ise selgitavad krediidi hinna kujunemise aluseid. Eesti tingimustes on pankadevaheline erinevus suurem. Swedbanki tingimused sisaldavad krediidi majandusliku sisu kohta ulatuslikumat mõistelist raamistikku, sh intressi, intressimäära, krediidi kulukuse määra ja lepingutasu määratlusi, samuti tingimuste enda tähenduses krediidi kogukulu määratlust. TF Bank AB Eesti filiaali tingimustes on rõhk seevastu maksegraafikul, intressiarvestuse perioodil ja hinnakirjajärgsetel tasudel. Rootsi tingimustes on intressi kajastamine võrreldavate pankade vahel ühtlasem, sest nii Nordea kui ka TF Bank

¹⁰⁹ Nordea Bank Abp, Konsumentkredit, Allmänna villkor, 7792V018, p 5.

¹¹⁰ TF Bank Nordic AB, Allmänna villkor för TF Nordic privatlån, § 6.

Nordic AB seovad intressi tasumata krediidi- või laenujäägiga ning kirjeldavad intressimäära muutmise aluseid. Rootsi pankade erinevus avaldub pigem tasude regulatsioonis. Nordea tingimused käsitlevad tasusid üldisemalt, samas kui TF Bank Nordic AB tingimused nimetavad tasuliike detailsemalt ja seovad nende suuruse hinnakirjaga. Autori hinnangul näitab võrdlus, et tüüptingimuste funktsioon ei ole kummaski riigis konkreetse krediidi maksumuse arvuline esitamine, vaid krediidi hinna kujunemise põhimõtete ja neid konkretiseerivate dokumentide seose määratlemine. Tarbija tegelik arusaam krediidi majanduslikust koormusest sõltub seetõttu sellest, kui selgelt on üldtingimused, maksegraafik, hinnakiri ja individuaalsed lepingutingimused omavahel seostatud.

2.4. Taganemisõigus, ennetähtaegne tagasimakse ja lepingu muutmine

Taganemisõigus, ennetähtaegne tagasimakse ja lepingu muutmine puudutavad tarbija võimalust mõjutada krediidisuhte kestust või sellest väljuda pärast lepingu sõlmimist. Analüüsi keskne küsimus on, kas tüüptingimused muudavad nende õiguste kasutamise tarbija jaoks selgeks ja kasutatavaks. Tarbijal on õigus krediidilepingust 14 päeva jooksul taganeda. Taganemise korral peab tarbija tagastama krediidi põhisumma ja maksma intressi aja eest, mil krediit oli tema kasutuses.¹¹¹ Tarbijal peab olema võimalus täita krediidilepingust tulenevad kohustused osaliselt või täielikult enne kokkulepitud tähtaega. Krediidi ennetähtaegse tagastamise korral tuleb tarbija krediidi kogukulu vähendada õiglaselt nende intresside ja kulude võrra, mis oleksid langenud lepingu järelejäanud kestusele. Samal ajal võib krediidiandjal olla õigus nõuda tarbijalt õiglast ja objektiivselt põhjendatud hüvitist üksnes selliste võimalike kulude eest, mis on otseselt seotud krediidi ennetähtaegse tagastamisega ning juhul, kui tagastamine toimub fikseeritud laenuintressiga perioodil.¹¹² Euroopa Kohus on Tarbijakrediidi direktiivi artikli 16 lõiget 1 tõlgendanud nii, et krediidisumma ennetähtaegsel tagasimaksmisel tuleb tarbija krediidi kogukulu vähendada kõigi tarbijalt nõutud kulude arvelt.¹¹³ Direktiiv näeb ette, et intressimäära muutusest ja selle mõjust maksetele tuleb tarbijat teavitada.¹¹⁴ Autori hinnangul on nende sätete ühine eesmärk tagada, et tarbija käsutuses oleksid lepingu kestel tõhusad võimalused lepingulise kohustuse lõpetamiseks.

¹¹¹ Direktiiv 2008/48/EÜ, art 14.

¹¹² Direktiiv 2008/48/EÜ, art 16 lg-d 1–2.

¹¹³ EKo 11.09.2019, C-383/18, *Lexitor Sp. z o.o versus Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa im. Franciszka Stefczyka jt*, ECLI:EU:C:2019:702, p 36.

¹¹⁴ Direktiiv 2008/48/EÜ, art 27.

Eesti kehtivas õiguses on tarbija taganemisõigus sätestatud VÕS §-s 409, mille kohaselt võib tarbija võib tarbijakrediidilepingust taganeda põhjust avaldamata 14 päeva jooksul ning tähtaeg hakkab kulgema lepingu sõlmimise päevast või päevast, mil tarbija sai kätte seaduses nõutud lepingutingimused ja teabe, kui see toimub hiljem. Taganemise korral peab tarbija tagastama krediidi põhisumma ja tasuma põhisummalt kokkulepitud intressi krediidi kasutusse võtmisest kuni selle tagasimaksmiseni, kuid krediidiandjal ei ole õigust nõuda muid hüvitisi peale seaduses nimetatud tagastamatute avalik-õiguslike tasude. Taganemise korral peab tarbija tagastama krediidi põhisumma ja tasuma põhisummalt kokkulepitud intressi krediidi kasutusse võtmisest kuni selle tagasimaksmiseni, kuid krediidiandjal ei ole õigust nõuda muid hüvitisi peale seaduses nimetatud tagastamatute avalik-õiguslike tasude.² Taganemisõiguse kaitset tugevdab VÕS § 409 lg 8, mille järgi on tühine lepingutingimus, mis raskendab taganemisõiguse kasutamist. VÕS § 411 annab tarbijale õiguse täita krediidikohustus osaliselt või täielikult enne tähtaega ning sellisel juhul ei ole tarbija kohustatud tasuma krediidi kasutamata jätmise ajale langevat intressi ega muid kulusid. Kui ennetähtaegne tagasimaksmine toimub fikseeritud intressimääraga perioodil, võib krediidiandja nõuda vaid mõistlikku ja seaduses piiritletud hüvitist otseselt tekkinud kahju eest. VÕS § 13 lg 1 järgi lepingu muutmise suhtes kehtib üldreegel, et lepingut võib muuta poolte kokkuleppel või lepingus või seaduses ette nähtud muul alusel. Tarbijakrediidilepingu puhul täiendavad seda VÕS § 404¹ ja § 404², mis kohustavad krediidiandjat teavitama tarbijat püsival andmekandjal nii intressimäär muutusest ja selle mõjust maksetele kui ka muudest lepingutingimuste muudatustest ning nendega seotud kaebuse esitamise võimalustest. Autori hinnangul näitab Eesti regulatsioon, et tarbijakrediidilepingu puhul ei kaitsta tarbijat üksnes lepingu sõlmimise hetkel antava teabega ja kaitse jätkub ka lepingu täitmise faasis, tagades talle võimaluse lepingust lühikese aja jooksul taganeda, vähendada krediidikulu ennetähtaegse täitmise kaudu ning saada enne lepingu muutmist arusaadav teave muudatuse sisu ja mõju kohta.

Analüüsivad Eesti tüüptingimused näitavad, et Swedbanki ja TF Banki lahendused on taganemisõiguse põhikonstruktsiooni osas sarnased. Mõlemas lepingus on tarbijale ettenähtud õigus lepingust 14 päeva jooksul taganeda ning taganemise korral kohustus tagastada 30 päeva jooksul laenusumma koos krediidi kasutamise aja eest arvestatud intressiga.¹¹⁵ Swedbanki tingimustes tuleb taganemisavaldus esitada panga aadressil või

¹¹⁵ Swedbank AS. Väikelaenulepingu tüüptingimused, p 2.1; TF Bank AB, laenulepingu üldtingimused, p 5.4.

internetipanga kaudu.¹¹⁶ TF Bank Eesti tingimustes on taganemisõiguse teostamine seotud taganemisavalduse tegemisega ning tingimustes on samuti sätestatud, et 30-päevase tagastamistähtaja rikkumisel loetakse, et klient ei ole lepingust taganenud.¹¹⁷ Ennetähtaegse tagasimaksmise puhul on ühine see, et mõlemad pangad näevad ette tarbija õiguse täita krediitkohustus osaliselt või täielikult enne tähtaega. Swedbanki tingimustes on ennetähtaegne tagasimaksmine seotud kirjaliku etteteatamise või panga ettenähtud internetipanga lahenduse kasutamisega ning pangale on jäetud õigus nõuda seaduses lubatud hüvitist.¹¹⁸ TF Bank Eesti tingimustes tuleb lisaks makse tegemisele esitada pangale eraldi tahteavaldus. Selle puudumisel käsitatakse enamtasutud summat ettemaksuna ning kui avalduse esitamise järel ei tasuta selles märgitud summasid seitsme päeva jooksul, loetakse, et ennetähtaegse täitmise avaldust ei ole esitatud.¹¹⁹

Lepingutingimuste muutmise osas on Eesti pankade tingimustes ühine see, et krediidiandja peab tarbijat muudatustest ette teavitama ja tarbijal on mittenõustumise korral võimalik leping lõpetada. Erinevus seisneb krediidiandja ühepoolse muutmisõiguse ulatuses. TF Bank Eesti tingimused annavad pangale õiguse ühepoolset muuta tingimusi ja hinnakirja, välja arvatud eritingimusi, ning muudatustest tuleb klienti teavitada 30 päeva ette.¹²⁰ Swedbanki tingimustes on ühepoolne muutmine seotud kitsamalt olukorraga, kus muutuvad tarbijakrediiti või lepingusuhet reguleerivad õigusnormid ning lepingu muutmine on vajalik uute õigusnormidega kooskõlla viimiseks.¹²¹ Autori hinnangul ilmneb erinevus ennetähtaegse tagasimaksmise ja lepingu muutmise korras. TF Bank Eesti tingimustes sõltub ennetähtaegse tagasimaksmise õigus lisaks makse tegemisele eraldi tahteavalduse esitamisest ning lepingu ühepoolse muutmise alus on sõnastatud laiemalt kui Swedbanki tingimustes. Tarbija seisukohalt tähendab see, et TF Bank Eesti tingimused panevad talle õiguste kasutamisel rohkem menetluslikke kohustusi ja eeldavad aktiivsemat reageerimist krediidiandja muudatustele.

Rootsi õiguses on tarbija positsioon lepingu kestel kaitstud mitme omavahel seotud mehhanismiga. KKrL annab tarbijale õiguse 14 päeva jooksul lepingust taganeda, taganemistähtaeg hakkab kulgema lepingu sõlmimisest, kuid mitte enne, kui KKrL 14 §

¹¹⁶ Swedbank AS, Väikelaenulepingu tüüptingimused, p 2.1.

¹¹⁷ TF Bank AB, laenulepingu üldtingimused, p 5.4.

¹¹⁸ Swedbank AS, Väikelaenulepingu tüüptingimused, p-d 4.2–4.4.

¹¹⁹ TF Bank AB, laenulepingu üldtingimused, p 5.6.

¹²⁰ Ibidem, p 5.3.

¹²¹ Swedbank AS, Väikelaenulepingu tüüptingimused, p 12.3.

kohane lepingudokumentatsioon on tarbijale kätte toimetatud.¹²² Taganemise korral peab tarbija hiljemalt 30 päeva jooksul alates taganemisteate esitamisest tagastama saadud krediidisumma ja tasuma sellelt intressi ajavahemiku eest, mil krediit oli tema käsutuses.¹²³ Teiseks on tarbijal õigus maksta krediit igal ajal enne tähtaega tagasi,¹²⁴ kusjuures krediidiandja nõue tuleb arvutada nii, et tarbija tasub üksnes kuni ennetähtaegse tagasimakсени tekkinud intressi ja muud kulud, kuigi seadus lubab teatud juhtudel ka ennetähtaegse tagasimaksega seotud hüvitist.¹²⁵ KKrL 16 a § kohaselt peab krediidiandja teavitama tarbijat krediidilepingu muudatusest mõistliku aja jooksul enne selle jõustumist ning teade peab sisaldama andmeid muudatuse kohta, selle kohta, et muudatus eeldab tarbija nõusolekut, muudatuse jõustumise või kavandatava jõustumise aja ning võimaluse kohta esitada kaebus järelevalveasutusele.¹²⁶ Autori hinnangul on Rootsi kehtiva õiguse eripära see, et taganemisõiguse, ennetähtaegse tagasimakse ja lepingutingimuste muutmise põhiraamistik on detailselt seaduses ette antud ning tüüptingimustel on siin peamiselt konkretiseeriv funktsioon. Rootsi õigus piirab krediidiandja ühepoolset kujundamisruumi viisil, mis muudab krediidisuhte majandusliku koormuse tarbija jaoks etteaimatavamaks.

Analüüsivad Rootsi tüüptingimused näitavad, et taganemisõiguse ja ennetähtaegse tagasimaksmise osas on Nordea ja TF Banki lahendused põhijoontes sarnased. Mõlema krediidiandja tingimustes on tarbijale ettenähtud 14-päevane taganemisõigus ning taganemise korral kohustus tagastada 30 päeva jooksul saadud krediidisumma koos krediidi kasutamise aja eest arvestatud intressiga.¹²⁷ Samuti on mõlemas lepingus sätestatud tarbija õigus krediit täielikult või osaliselt enne tähtaega tagasi maksta. Nordea tingimustes on see õigus sõnastatud viisil, mille kohaselt pank ei või ennetähtaegse tagasimakse eest nõuda eraldi hüvitist.¹²⁸ TF Bank Rootsi tingimustes on samuti välistatud krediidiandja õigus võtta ennetähtaegse tagasimakse eest hüvitist ning kui maksega kaasnevad laenuvõtjale kulud peab laenuandja esitama nende kulude hinnangu ning selgitama, millistele eeldustele hinnang tugineb.¹²⁹ Autori hinnangul pankadevaheline erinevus ei avaldu käesolevas

¹²² KKrL 21–22 §§.

¹²³ KKrL 24 §.

¹²⁴ KKrL 32 §.

¹²⁵ KKrL 36 §.

¹²⁶ KKrL 16 a §.

¹²⁷ Nordea Bank Abp, Konsumentkredit, Allmänna villkor, 7792V018, p 18; TF Bank Nordic AB, Allmänna villkor för TF Nordic privatlån, § 15.

¹²⁸ Nordea Bank Abp, Konsumentkredit, Allmänna villkor, 7792V018, p 9.

¹²⁹ TF Bank Nordic AB, Allmänna villkor för TF Nordic privatlån, § 8.

küsimuses eelkõige taganemisõiguse või ennetähtaegse tagasimakse olemasolus, vaid nende õiguste lepingutehnilises raamimises.

Võrreldavate tüüptingimuste sisuline erinevus ilmneb seevastu lepingutingimuste muutmise regulatsioonis. Nordea tingimused seovad muutmise eeskätt konkreetsete hinnakomponentidega, ennekõike intressimäära ja tasudega, ning näevad ette, et intressimäära muutmine on lubatud ainult kindlaksmääratud asjaoludel ning et tarbijat tuleb muudatusest enne selle jõustumist teavitada.¹³⁰ TF Banki tingimustes on krediidiandjale jäetud ulatuslikum võimalus lepingut muuta. Nende tingimuste kohaselt võib krediidiandja muuta laenulepingu tingimusi, kusjuures ebaolulisest muudatusest võib teatada järgmise arve või makseteatisega, olulisest muudatusest vähemalt 30 päeva ette, ning kui laenuvõtja muudatusele tähtjaks vastu ei vaidle, loetakse ta sellega nõustunuks.¹³¹ Autori hinnangul tähendab see, et tarbija tegelik lepinguline positsioon on TF Banki tingimustes lepingu muutmise aspektis nõrgem kui Nordea tingimustes, kuna muudatuse siduvus ei eelda tingimata tarbija selgesõnalist nõusolekut, vaid võib saabuda ka tarbija passiivsuse tõttu. Seetõttu ei seisne pankadevaheline erinevus mitte taganemisõiguse ega ennetähtaegse tagasimakse põhireeglites, vaid selles, kui suure ühepoolse kujundamisruumi jätab lepingu krediidiandjale lepingu kestel. Autori hinnangul on tarbija seisukohalt TF Banki Rootsi lahendus riskantsem, sest muudatuse siduvus võib tuleneda tarbija passiivsusest.

Analüüsitava Eesti ja Rootsi tüüptingimuste võrdlusest järeldub, et taganemisõiguse ja ennetähtaegse tagasimaksmise õiguse olemasolu on kõigis neljas tüüpdokumendis üldjoontes sarnane. Erinevus seisneb õiguste kasutamise praktilises korralduses ja krediidiandja ühepoolse muutmisruumi ulatuses. Eesti tüüptingimustes on tarbija õiguste kasutamine sagedamini seotud vorminõude, etteteatamise, eraldi avalduse või lühikese täitmistähtajaga. Rootsi tingimustes on taganemisõiguse ja ennetähtaegse tagasimaksmise kord üldiselt vähem menetluslikult koormatud, kuid lepingu muutmise puhul ei ole Rootsi tarbija positsioon ühtlaselt tugevam. Nordea Rootsi tingimustes on muutmisruum pigem hinnakomponentidega piiritletud, TF Banki Rootsi tingimustes võib aga muudatus muutuda siduvaks ka tarbija passiivsuse tõttu. Autori hinnangul näitab see, et EL tarbijakrediidiõiguse ühtlustav mõju on kõnealuses küsimuses tugev õiguste formaalse olemasolu tasandil, kuid nõrgem nende õiguste tegeliku kasutatavuse tasandil.

¹³⁰ Nordea Bank Abp, Konsumentkredit, Allmänna villkor, 7792V018, p 1.

¹³¹ TF Bank Nordic AB, Allmänna villkor för TF Nordic privatlån, § 18.

3. TÜÜPTINGIMUSTE VÕRDLUS MAKSEVIIVITUSE, NÕUETE ÜLEMINEKU JA ÕIGUSKAITSEVAHENDITE KÜSIMUSTES

3.1. Viivis, kõrvalkulud ja maksete arvestamise järjekord

Makseviivituse korral ei kujunda tarbija tegelikku koormust ainult viivisemäär. Sama oluline on see, milliseid meeldetuletus-, sissenõudmis- ja muid kõrvalkulusid võib krediidiandja nõuda ning millises järjekorras arvestatakse tarbija ebapiisav makse põhivõla, intressi, viivise ja kulude katteks. Need tingimused määravad, kui kiiresti võib võlg suureneda ning kui läbipaistvalt saab tarbija hinnata makseviivituse majanduslikke tagajärgi. Makseviivituse korral tarbijale avaldatava teabe osas kohustab tarbijakrediidi direktiiv krediidiandjat esitama lepingueelses teabes viivisintressimäära, selle muutmise korra ning vajaduse korral muud makseviivitusega seotud tasud.¹³² Euroopa Kohus on selgitanud, et krediidilepingus tuleb viivisintressimäär märkida konkreetse protsendina ning juhul, kui viivisintressimäär on seotud liikmesriigi keskpanga baasintressimääraga, peab lepingus olema esitatud ka viivisintressimäära arvutamise viis ja baasintressimäära muutmise sagedus, kusjuures see teave peab olema keskmisele tarbijale ilma finantsvaldkonna eriteadmisteta hõlpsasti mõistetav.¹³³ Tüüptingimuste direktiivi kohaselt võib ebaõiglaseks pidada tingimust, mille eesmärk või tagajärg on nõuda kohustust rikkunud tarbijalt ülemäära suurt hüvitussummat.¹³⁴ Uue tarbijakrediidi direktiivi kohaselt kui liikmesriigi õigus lubab krediidiandjal nõuda tarbijalt makseviivituse korral tasu, võib liikmesriik ette näha, et sellise tasu suurus ei tohi ületada summat, mis on vajalik krediidiandjale makseviivituse tõttu tekkinud kulude hüvitamiseks. Juhul kui liikmesriigid lubavad krediidiandjatel kehtestada makseviivituse puhuks ka muid lisatasusid, peavad nad sellistele tasudele kehtestama ülempiiri.¹³⁵

Sissenõudmiskulud on võlausaldaja poolt tehtavad kohtuvälised kulutused, mis tekivad siis, kui võlgnik jätab oma kohustuse nõuetekohaselt täitmata ja võlausaldaja peab alustama võla sissenõudmiseks täiendavaid toiminguid.¹³⁶ Euroopa Kohus on rõhutanud, et kulutingimused, mis ei täpsusta kulude olemust või nende eest osutatavaid teenuseid ning

¹³² Direktiiv 2008/48/EÜ, art 5 lg 1 p 1.

¹³³ EKo C-33/20, C-155/20 ja C-187/20, UK jt versus Volkswagen Bank GmbH jt, ECLI:EU:C:2021:736, p 95.

¹³⁴ Direktiiv 93/13/EMÜ, art 3 lg 3 ja lisa p 1 alap e.

¹³⁵ Direktiiv (EL) 2023/2225, art 35 lg-d 3–4.

¹³⁶ Koll, K. Tarbija kaitsmine tarbijakrediidilepinguga seotud ebamõistlike kulude eest. – *Juridica* 2015/4, lk 253.

on sõnastatud viisil, mis võib tekitada tarbijas segadust tema kohustuste ja nende majanduslike tagajärgede suhtes, ei vasta sellele standardile.¹³⁷ Autori hinnangul tüüptingimustest peab olema arusaadav, millal võib krediidiandja nõuda viivist, millal sissenõudmiskulusid ning kuidas need nõuded mõjutavad tarbija koguvõlgnevust.

Eesti õiguses on makseviivituse rahaliste tagajärgede keskne säte VÕS § 415, see piirab tarbijakrediidilepingu puhul nõutavat viivist VÕS § 113 lg 1 järgse määraga ning muudab makseviivituse puhuks ette nähtud käsiraha või leppetrahvi kokkuleppe tühiseks. Ebapiisava makse korral näeb VÕS § 415 lg 2 ette eraldi arvestusjärjekorra: esmalt loetakse tasutuks sissenõudmiskulud, seejärel põhisumma, siis intress ja lõpuks muud kohustused. Sissenõudmiskulude ulatus on täiendavalt piiratud VÕS § 113²-ga. Sellest tuleneb, et Eesti tüüptingimuste võrdluses on määrav küsimus, kas krediidiandja kordab seadusest tulenevat arvestusjärjekorda ja kulude ülempiire või jätab tarbijale mulje, et ta võib nõuda seaduses lubatust laiemat tasude ringi. Riigikohus on selgitanud, et tarbijakrediidilepingu tagasimaksmisega viivitamise korral on laenuandjal põhimõtteliselt õigus nõuda tarbijalt viivist samas ulatuses, mis pooled nägid tarbijakrediidilepingus ette intressimäärana, kuigi sellise viivise vähendamine ei ole välistatud. Samuti, et tarbijakrediidilepingu täitmisega viivitamise korral ei hõlma kahju hüvitamise eesmärk saamata jäänud intressi või muu tulu nõuet ning kõne alla võivad tulla üksnes mõistlikud võla sissenõudmise kulud.¹³⁸ Autori hinnangul nähtub sellest, et Eesti regulatsioon piirab makseviivituse sanktsioneerimist küll imperatiivselt, kuid ei kõrvalda täielikult võimalust, et tarbija lõppvastutus suureneb võla sissenõudmise kulude ja viivist ületava kahju hüvitamise nõuete kaudu. Seetõttu seisneb tarbija kaitse praktiline tõhusus viivisemäära ülempiirist ja lisaks selles, kui kitsalt tõlgendatakse krediidiandja kõrvalnõudeid.

Swedbank Eesti tüüptingimuste kohaselt on pangal õigus arvestada viivist puudujäävalt summalt tähtpäevale järgnevast päevast panga hinnakirjas sätestatud määra alusel, lähtudes viivisemäära kehtestamisel seaduses sätestatud nõuetest. Võlgnevuse menetlemise tasu võib pank nõuda üksnes juhul, kui laenusaja ei ole laenusummat või intressi tähtaegselt tasunud, viivitus on kestnud üle 20 kalendripäeva ning pank on saatnud laenusajale korduva meeldetuletuse.¹³⁹ Makse arvestamise järjekorras kaetakse esmalt võlgnevuse sissenõudmise kulud, seejärel tähtajaks tasumata laenusumma, tähtajaks tasumata intress,

¹³⁷ EKO C-84/19, C-222/19 ja C-252/19, Profi Credit Polska jt, ECLI:EU:C:2020:631, p 86.

¹³⁸ RKTko 14.01.2009, 3-2-1-120-08, p-d 12–15.

¹³⁹ Swedbank AS, Väikelaenulepingu tüüptingimused p-d 8.1–8.2.

viivis ning lõpuks trahvid ja muud tasud.¹⁴⁰ TF Bank Eesti üldtingimustes on makseviivituse tagajärjed seotud nii makse laekumise tehnilise korrektsuse kui ka võlgnevuse sissenõudmise kuludega. Osamakse loetakse tähtaegselt tasutuks üksnes juhul, kui see laekub panga arveldusarvele õige viitenumbri, mistõttu võib vale viitenumbri kasutamine kaasa tuua makse käsitamise mittetähtaegsena ja viivise nõudmise. Tasumata põhiosalt võib pank nõuda eritingimustes sätestatud viivist iga täitmisega viivitatud päeva eest. Ebapiisava makse korral kaetakse esmalt võla sissenõudmiseks tehtud kulutused, seejärel laenusumma põhiosa, sissenõutavaks muutunud intress ning lõpuks muud kohustused, sealhulgas viivis ja kahju. Lisaks näevad üldtingimused ette hinnakirjajärgse nõude väljastamise tasu ning panga õiguse nõuda kliendilt võlgnevuse sissenõudmiseks tehtud kulutusi, sealhulgas õigusabi-, kohtu- ja täitekulud.¹⁴¹ Autori hinnangul on võrreldud makseviivituse tingimuste põhjal Swedbanki lahendus tarbija jaoks selgemalt piiritletud. Eelkõige tuleneb see sellest, et võlgnevuse menetlemise tasu nõudmine on seotud konkreetsete lisatingimustega, nagu üle 20 kalendripäeva kestnud viivitus ja korduva meeldetuletuse saatmine. TF Banki tingimustes on makseviivituse risk tarbija jaoks laiemalt seotud ka lepingu tehnilise täitmisega, sest vale viitenumbri kasutamine võib mõjutada makse tähtaegselt lugemist. Samuti on sissenõudmiskulude hüvitamise kohustus sõnastatud ulatuslikumalt. Seetõttu võib analüüsitud klauslite põhjal järeldada, et Swedbanki tingimused on makseviivituse kõrvalkulude tekkimise eelduste osas tarbijale paremini prognoositavad.

Rootsi kehtivas õiguses on makseviivituse rahalised tagajärjed täpsemalt piiritletud. KKrL 19 a § esimese lõigu kohaselt ei või krediidi kasutamise eest makstav intress ega makseviivituse korral nõutav viivis aastas ületada hetkel kehtivat viiteintressimäära, millele lisandub 20 protsendipunkti. Sama paragrahvi teise lõigu järgi ei ole makseviivituses olev tarbija kohustatud tasuma makseviivituse tõttu muud hüvitist kui viivist.¹⁴² KKrL 19 b § kohaselt ei või krediidiga seotud kulud ületada krediidisummat või kontokrediidi puhul tarbija tehtud iga üksiku kasutuse summat. Selles sättes loetakse sellisteks kuludeks krediidikulud, viivis ning inkassokulude hüvitamise seaduse alusel hüvitatavad kulud.¹⁴³ Tarbijakrediidilepingu viivitustasu puhul rõhutas Rootsi Ülemkohus, et tegemist on lepingus juba ette kokku lepitud tasuga, mis ei sõltu sellest, kas võlausaldaja teeb konkreetsel juhul

¹⁴⁰ Swedbank AS, Väikelaenulepingu tüüptingimused p 9.2

¹⁴¹ TF Bank AB, laenulepingu üldtingimused p-d 3.2, 3.4–3.7.

¹⁴² KKrL 19 a §.

¹⁴³ KKrL 19 b §.

eraldi sissenõudmistoimingu või kannab selle tõttu tegelikku lisakulu. Kohtu hinnangul täidab selline tasu tüüpiliselt käitumist suunavat funktsiooni, andes võlgnikule täiendava ajendi täita maksekohustus õigel ajal. Neil põhjustel leidis kohus, et sellise tasu lugemine inkassokulude seaduse kohaldamisalasse läheks liiga kaugemale.¹⁴⁴ Autori hinnangul nähtub, et Rootsi õigus ei piirdu makseviivituse tagajärgede läbipaistvuse nõudega, vaid piirab tarbija vastu esitatava rahalise nõude ulatust materiaalõiguslikult.

Analüüsivad Rootsi pangatingimused peegeldavad makseviivituse rahaliste tagajärgede lepingulist kujundamist erineva detailsusastmega. Nordea Rootsi tingimuste kohaselt peab krediidisaja makseviivituse korral tasuma tasumata summalt iga-aastast viivisintressi, mis arvutatakse krediidile kohaldatava intressimäära alusel ning millele lisandub viis protsendipunkti või kogu krediidi sissenõutavaks muutumisel üks protsendipunkt.¹⁴⁵ Nordea tingimustes on lisaks ettenähtud meeldetuletustasu ning kohustus hüvitada pangale kulud ja töö, mis on seotud kokkulepitud tagatise hankimise, säilitamise ja realiseerimisega ning panga nõude jälgimise ja sissenõudmisega.¹⁴⁶ TF Banki Rootsi tingimustes on tasude ja makseviivituse tagajärgede regulatsioon detailsem, sest lisaks viivisele on tingimustes näitlikult nimetatud meeldetuletustasu, toimingutasu, aadressiotsingu tasu, ümbervormistamistasu, nõude jälgimise tasu ja asjaolude väljaselgitamise tasu. Nende tasude kehtivad määrad ei tulene siiski tingimuste tekstist endast, vaid panga hinnakirjast. Makseviivituse korral võib tarbijast laenusajale lisanduda ka inkasso või ametiasutuse poolt arvestatud tasusid.¹⁴⁷ Autori hinnangul ei tähenda tingimuste suurem detailsus iseenesest veel tarbija jaoks suuremat õigusselgust, kui makseviivituse kogukulu kujunemine on jäetud osaliselt hinnakirja või kolmandate isikute tasude kaudu avatuks. See osutab, et lepingulise regulatsiooni hindamisel on määrav lisaks tasuliikide loetelu ulatusele ka see, kas tarbija saab juba lepingu sõlmimisel realistlikult ette näha, millise rahalise koormuse makseviivitus talle tegelikult kaasa toob, mistõttu omandab läbipaistvuse kõrval keskse tähenduse ka tingimuste prognoositavus.

Autori hinnangul ilmneb, et Rootsi õiguses on makseviivitusega seotud kõrvalnõuded materiaalõiguslikult kitsamalt piiritletud, kuid analüüsitud Rootsi tüüptingimused ei muuda makseviivituse kogukulu tarbija jaoks alati täielikult prognoositavaks, kuivõrd osa tasudest

¹⁴⁴ Högsta domstolen. Mål nr T 3408-23, 14.02.2024. – NJA 2024, s. 86, p-d 24–27.

¹⁴⁵ Nordea Bank Abp, Konsumentkredit, Allmänna villkor, 7792V018, p 4.

¹⁴⁶ Ibidem, p 5.

¹⁴⁷ TF Bank Nordic AB, Allmänna villkor för TF Nordic privatlån, lk 1, § 6.

jääb hinnakirja, kolmandate isikute kulude või üldisemate kuluklauslite tasandile. Eesti tüüptingimustes on makseviivituse tagajärjed lepingutekstis nähtavamalt esitatud, kuid tarbija võimalik lisakoormus võib kujuneda viivise, hinnakirjapõhiste tasude, sissenõudmiskulude, makse tehnilise täitmise ja maksete arvestamise järjekorra koosmõjus. Seetõttu ei saa tüüptingimuste detailsuse põhjal teha järeldust, et ühe riigi lahendus on tarbijale tervikuna soodsam. Analüüsitud tingimuste põhjal võib siiski järeldada, et Rootsi õigus annab tarbijale tugevama materiaalõigusliku kaitse makseviivitusega seotud kõrvalnõuete piiramisel, samal ajal kui Eesti pankade tingimustes on makseviivituse praktilised tagajärjed lepingutekstis nähtavamad. Käesoleva töö kontekstis tähendab see, et tüüptingimuste võrdlemisel tuleb lisaks makseviivituse rahalistele tagajärgedele pöörata tähelepanu sellele, kas tingimused annavad tarbijale piisavalt selge ettekujutuse makseraskuste korral järgitavast menetlusest ja võimalikest lahendustest.

3.2. Krediidi ennetähtaegne sissenõutavus lepingu rikkumise korral

Lepingu ülesõtlemine ja kogu võla ennetähtaegne sissenõutavaks muutmine on tarbijakrediidisuhtes krediidiandja kõige intensiivsem õiguskaitsevahend, sest selle kasutamisel katkeb lepingu tavapärase täitmisloogika ja osadena täidetav kohustus muudetakse tervikuna enne tähtaega sissenõutavaks. Võrdlevas plaanis on määrav eelkõige see, kui laialt on ülesõttlemisalused määratletud, kas tarbijale on jäetud tegelik võimalus rikkumine kõrvaldada ning kui selgelt nähtuvad tüüptingimustest ülesõttlemise õiguslikud tagajärjed. Tarbijakrediidi direktiiv kohustab krediidiandjat esitama tarbijale krediidilepingus teabe maksete tegemata jätmise tagajärgede ja lepingu lõpetamise õiguse kasutamise korra kohta, kuid jätab küsimuse, millise rikkumise korral võib kogu krediidijääk muutuda ennetähtaegselt sissenõutavaks, liikmesriigi lepinguõiguse ja tüüptingimuste kontrolli lahendada.¹⁴⁸ Sellise tingimuse lubatavust tuleb hinnata koos tüüptingimuste direktiiviga, mille järgi ei ole tarbijale siduv tüüptingimus, mis tekitab heausksuse nõude vastaselt tarbija kahjuks lepingupoolte õiguste ja kohustuste olulise tasakaalustamatuse.¹⁴⁹ Euroopa Kohtu praktikas kohaselt on krediidi ennetähtaegse sissenõutavuse klausli hindamisel oluline, kas tingimus on seotud tarbija põhikohustuse rikkumisega, kas rikkumine on krediidilepingu kestust ja krediidisumma suurust arvestades piisavalt oluline ning kas tarbijal on tegelik võimalus sissenõutavaks muutmise tagajärgi vältida või

¹⁴⁸ Direktiiv 2008/48/EÜ, art 10 lg 2 p-d m ja s.

¹⁴⁹ Direktiiv 93/13/EMÜ, art 3 lg 1 ja art 6 lg 1.

kõrvaldada.¹⁵⁰ Autori hinnangul kujundab seega EL õigus ennetähtaegse sissenõutavuse hindamiseks kaitseraamistiku, mille keskmes on tarbija eelnev teavitamine, tüüptingimuse proportsionaalsus ja võimalus vältida kogu krediidi kohest sissenõutavaks muutumist.

Eesti kehtivas õiguses on krediidiandja ülesütlemisõiguse keskseks normiks VÕS § 416. Osadena tagastatava krediidi puhul võib krediidiandja tarbijakrediidilepingu tarbija makseviivituse tõttu üles öelda üksnes siis, kui tarbija on täielikult või osaliselt viivituses vähemalt kolme üksteisele järgneva tagasimaksega ning krediidiandja on andnud talle edutult vähemalt kahenädalase täiendava tähtaja puudujääva summa tasumiseks koos avaldusega, et selle tähtaja jooksul tagasimaksete tasumata jätmise korral öeldakse leping üles ja nõutakse kogu võla tasumist. Sama sätte järgi peab ülesütlemisavaldus olema kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis, mille järgimata jätmisel on ülesütlemine tühine. Krediidiandja peab tarbijale hiljemalt koos täiendava tähtaja andmisega pakkuma ka võimalust läbirääkimisteks, et jõuda kokkuleppele, kusjuures VÕS § 421 järgi on käesolevas jaos sätestatud tarbija kahjuks kõrvalekalduv kokkulepe tühine. Riigikohus on selgitanud, et krediidiandja peab sõnastama läbirääkimiste pakkumise tarbija jaoks selge ja üheselt mõistetavana, kuid ainuüksi VÕS § 416 lg 2 nõude võimalik rikkumine ei mõjuta ülesütlemise kehtivust.¹⁵¹ Autori hinnangul nähtub sellest, et Eesti õigus käsitleb tarbijakrediidilepingu ülesütlemist makseviivituse tõttu rangelt formaliseeritud *ultima ratio* abinõuna, mille kasutamine on seotud nii sisuliste kui ka menetluslike eeldustega. See tugevdab tarbija kaitset võrreldes puhtalt lepingulisele kujundamisele rajaneva mudeliga, sest krediidiandja ei saa lepingu lõpetamist ja kogu võla sissenõutavaks muutmist siduda üksnes makseviivituse fakti endaga, vaid peab enne andma tarbijale reaalse võimaluse rikkumine kõrvaldada ja vältida lepingu lõppemist.

Analüüsivad Eesti tüüptingimused lähtuvad makseviivituse korral põhiosas seaduses sätestatud mudelist, kuid ei piirdu sellega ühetaoliselt. Swedbanki väikelaenuitingimustes on lisaks makseviivitusel põhinevale ülesütlemisalusele ettenähtud lepingu ülesütlemise võimalus ka juhul, kui laenusaja ei täida kohaselt lepingust tulenevaid muid kohustusi, tema suhtes on algatatud täitemenetlus või ta ei täida kohaselt pangaga või panga konsolideerimisgruppi kuuluvate tütarettevõtjatega sõlmitud lepingutest tulenevaid varalisi kohustusi. Seejuures tuleb arvestada, et pärast ülesütlemisteate saamist peab laenusaja

¹⁵⁰ EKo 14.03.2013, C-415/11, *Mohamed Aziz versus Caixa d'Estalvis de Catalunya, Tarragona i Manresa*, ECLI:EU:C:2013:164, p 73.

¹⁵¹ RKTKo 03.06.2020, 2-17-7502/66, p-d 16 ja 16.1.

tasuma kõik maksed kümne pangapäeva jooksul. TF Bank Eesti üldtingimustes on makseviivitusest väljapoole ulatuvad lõpetamiselused sõnastatud selgemalt ja eraldatumalt. Pangal on õigus lepingu ennetähtaegselt üles öelda juhul, kui klient on esitanud lepingu sõlmimise taotluses väärinformatsiooni või jätnud esitamata olulist informatsiooni, mis mõjutab oluliselt tema krediitvõimelisust ja suutlikkust täita lepingust tulenevaid kohustusi. Samuti on pangal õigus lepingu üles öelda juhul, kui klient jätab esitamata andmed, mida pank nõuab kliendi, temaga seotud isikute, kliendi tegevuse või vara päritolu kohta rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise eesmärgil, või kui tekib rahapesu või terrorismi rahastatuse kahtlus. Lisaks mõjutab tarbija tegelikku positsiooni teadete kättesaaduks lugemise kord, mille kohaselt loetakse teade posti teel kättesaaduks viie päeva möödumisel ja e-posti teel kättesaamise kinnitamisel, kuid mitte hiljem kui seitsme päeva möödumisel. Eesti tüüptingimuste võrdlusest nähtub seega, et Swedbanki tingimustes avaldub lisarisk eeskätt muude kohustuste ja muude lepinguliste suhete kaudu, samal ajal kui TF Banki tingimustes on makseviivitusest väljapoole ulatuvad lõpetamiselused sõnastatud kitsamates, kuid selgemalt eristatavates kategooriates, mis on seotud eelkõige väärinformatsiooni, teabeandmiskohustuse ja rahapesu tõkestamisega. Autori hinnangul nähtub sellest, et krediidiandjad ei piirdu praktikas üksnes makseviivitusel põhineva ülesütlemisõigusega, vaid püüavad kujundada lepingu ennetähtaegse lõpetamise aluseid laiemaks.

Rootsi kehtivas õiguses on krediidiandja õigus nõuda krediidi tasumist enne tähtaega reguleeritud Rootsi tarbijakrediitiseaduse 33. ja 34. §-s.¹⁵² Krediidiandja võib seda õigust kasutada üksnes juhul, kui vastav võimalus on lepingus ettenähtud ja esineb vähemalt üks seaduses sätestatud alus. Nendeks on üle ühe kuu kestev makseviivitus summas, mis ületab kümme protsenti krediidinõudest, üle ühe kuu kestev makseviivitus summas, mis ületab viis protsenti krediidinõudest ja puudutab vähemalt kaht eri ajal sissenõutavaks muutunud makset, samuti olukord, kus tarbija on muul viisil maksimisega olulises viivituses, krediidi tagatis on oluliselt halvenenud või tarbija hoiab ilmselgelt võla tasumisest kõrvale.¹⁵³ Kui krediidiandja tugineb makseviivitusele, peab ta järgima vähemalt neljanädalast ülesütlemistähtaega. Kui tarbija tasub selle tähtaja jooksul sissenõutavaks muutunud summa koos viivisintressiga, ei ole ta kohustatud krediiti enne tähtaega tasuma. Kui krediidiandja tugineb tagatise olulisele halvenemisele või võla tasumisest kõrvalehoidmisele, võib tarbija

¹⁵² KKrL 33–34 §§.

¹⁵³ KKrL 33 §.

ennetähtaegse sissenõutavaks muutmise vältida ka sellega, et ta annab kohe pärast ülesütlemist või antud tähtaja jooksul nõude tagamiseks vastuvõetava tagatise.¹⁵⁴ Autori hinnangul nähtub Rootsi regulatsiooni ülesehitusest, et krediidiandja õigust reageerida lepingu rikkumisele on püütud tasakaalustada tarbija kaitsega põhjendamatult kiire lepingu lõppemise eest. See annab alust järeldada, et Rootsi õiguses ei käsitata krediidi ennetähtaegset sissenõutavaks muutmist üksnes sanktsioonilise tagajärjena, vaid erandliku abinõuna, mille kasutamine on seotud nii sisuliste kui ka menetluslike eeldustega. Need tugevdavad tarbija võimalust rikkumine heastada ja vältida lepingu enneaegset lõppemist.

Analüüsitud Rootsi tüüptingimustes väljendub seaduslik mudel erineva rangusega. Nordea tingimused järgivad krediidi ennetähtaegse sissenõutavaks muutmise osas põhiosas Rootsi seaduslikku lahendust. Võrdluse seisukohalt on siiski oluline, et tingimused ei nimeta eraldi krediidi tagamiseks antud tagatise olulist halvenemist ennetähtaegse sissenõutavaks muutmise alusena, kuigi see esineb seaduslikus mudelis. Samuti mõjutab tarbija tegelikku positsiooni teadete kättetoimetamise kord, mille kohaselt loetakse tähtkiri kättesaaduks hiljemalt seitsmendal päeval pärast selle saatmist. TF Bank Nordic AB tingimused kordavad küll makseviivituse puhul sama seaduslikku põhiskeemi, kuid ei piirdu sellega. Nende kõrval on sätestatud täiendavad viivitamatu lõpetamise alused, mis hõlmavad muu hulgas olulist lepingurikkumist, rahapesu tõkestamise eesmärgil nõutud teabe esitamata jätmist, rahapesu või terrorismi rahastamise kahtlust, krediidiandja tahtlikku eksitamist ning pettuslikku või krediidiandjat kahjustavat käitumist. Seega kujuneb TF Banki tingimustes kahekihiline mudel, milles makseviivituse korral säilib tarbijale heastamisvõimalus, kuid muudel alustel on krediidiandjale jäetud oluliselt avaram viivitamatu lõpetamise ruum. Ka teadete edastamise kord on TF Banki tingimustes laiem, sest teade võib olla edastatud nii posti kui ka erinevate elektrooniliste sidekanalite kaudu, mis mõjutab omakorda ülesütlemise jõustumist ja tarbija võimalust sellele reageerida.

Analüüsitud Eesti tüüptingimused lähtuvad makseviivituse korral VÕS § 416 mudelist. Võrdluse seisukohalt on oluline, et mõlemad Eesti krediidiandjad kujundavad ülesütlemisõiguse makseviivitusest laiemaks, Swedbanki väikelaenu tingimustes on panga ülesütlemisõigus lisaks kolme järjestikuse tagasimaksega hilinemisele seotud ka muude lepinguliste kohustuste rikkumise, laenusaaaja suhtes algatatud täitemenetluse ning pangaga või panga konsolideerimisgruppi kuuluva tütarettevõtjaga sõlmitud teistest lepingutest

¹⁵⁴ KKrL 34 §.

tulenevate varaliste kohustuste rikkumisega. TF Bank Eesti tingimustes on makseviivituse alus samuti seotud seadusliku mudeliga, kuid lisaks on pangale antud õigus leping ette teatamata üles öelda juhul, kui klient on esitanud lepingu sõlmimise taotluses väärinformatsiooni või jätnud esitamata olulist teavet, mis mõjutab tema krediitvõimelisust ja lepingu täitmise suutlikkust. Samuti võib pank lepingu üles öelda, kui klient ei esita rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamiseks nõutud andmeid või tekib rahapesu või terrorismi rahastamise kahtlus. Seega ei seisne võrdluse põhitulemus selles, et Eesti tüüptingimused oleksid tervikuna laiemad ja Rootsi tingimused kitsamad. Täpsem järeldus on, et Nordea tingimused jäävad kõige enam makseviivitusekeskseks ja seaduslähedaseks. Swedbanki tingimused laiendavad ülesütlemisõigust eelkõige laenusaja muude kohustuste, täitemenetluse ja seotud lepinguliste suhete kaudu. TF Bank Eesti ja TF Bank Nordic AB tingimused on omavahel lähemal, sest mõlemas on ülesütlemisõigus seotud tarbija esitatud teabe, krediidiandja hoolsuskohustuste ja rahapesu tõkestamisega. Erinevus seisneb siiski selles, et TF Bank Nordic AB sõnastab nende kõrval veel üldisema viivitamatu ülesütlemise aluse olulise lepingurikkumise ning pettusliku või krediidiandjat kahjustava käitumise puhuks.

Autori hinnangul näitab võrdlus, et Eesti ja Rootsi tüüptingimused ei erine üksnes makseviivituse tagajärgede poolest. Makseviivituse puhul on mõlemas õiguskorras tarbija kaitse suurel määral seadusega ette kujundatud. Sisuline erinevus ilmneb selles, kui laialt krediidiandjad lisavad makseviivitusest sõltumatuid ülesütlemisaluseid. Võrreldud dokumentide põhjal on tarbija jaoks kõige paremini etteaimatav selline lahendus, milles ennetähtaegse sissenõutavuse alused on seotud selgelt määratletud makseviivituse või konkreetse rikkumisega. Mida üldisemalt on ülesütlemisalused sõnastatud, seda suurem on vajadus hinnata, kas tarbija saab lepingu tekstist piisavalt aru ning milline käitumine võib kaasa tuua kogu krediidi kohese sissenõutavaks muutumise.

3.3. Nõuete loovutamine ning krediidi- ja maksehäireandmete töötlemine

Nõude loovutamine ja krediidi- või maksehäireandmete töötlemine viivad tarbijakrediidisuhete krediidiandja ja tarbija kahepoolsest suhtest laiemasse võlausaldajate, inkassoteenuse osutajate ja andmeregistrite võrgustikku. Tarbija kaitse seisukohalt on keskne, kas võlausaldaja vahetus jätab alles tarbija vastuväited ning kas maksekäitumist puudutavate andmete edastamise alused ja tagajärjed on lepingus piisavalt nähtavad. EL tasandil on nõuete loovutamise, krediidiinfo ja isikuandmete töötlemise küsimused

reguleeritud erinevates õigusallikates. Nõuete loovutamise puhul on keskne tarbijakrediidi direktiiv, mille artikkel 17 näeb ette, et krediidiandja õiguste või krediidilepingu loovutamine ei või asetada tarbijat ebasoodsamasse olukorda ning tarbijal peavad säilima sama ja vastuväited, mis tal olid algse krediidiandja vastu, sealhulgas tasaarvestuse vastuväide, kui see on liikmesriigi õiguse kohaselt lubatud. Tarbijat tuleb loovutamisest teavitada, välja arvatud juhul, kui esialgne krediidiandja jääb õiguste omandajaga sõlmitud kokkuleppe alusel tarbija suhtes endiselt krediidi haldajaks.¹⁵⁵ Krediidiinfo edastamise ja isikuandmete töötlemise üldraamistik ei tulene seevastu tarbijakrediidi direktiivist, vaid isikuandmete kaitse üldmäärusest (IKÜM)¹⁵⁶ ja siseriiklike normide koosmõjust. Üldmäärus seob isikuandmete töötlemise muu hulgas õiguspärasuse, eesmärgipärasuse, andmete minimaalsuse ja andmesubjekti teavitamise kohustusega.¹⁵⁷ Euroopa Kohtu käsitluse järgi tuleb IKÜM artikli 17 lõike 1 punkti c tõlgendada selliselt, et vastutav töötleja peab andmesubjekti taotlusel teda puudutavad isikuandmed põhjendamatu viivitusega kustutama, kui andmesubjekt on artikli 21 lõike 1 alusel töötlemisele vastu vaieldnud ja töötlemise jätkamiseks ei ole ülekaalukat õiguspärast põhjust.¹⁵⁸

Eesti kehtivas õiguses on nõuete tarbijakrediidilepingutest tulenevate nõuete loovutamise keskseks normiks VÕS § 412, kohaselt võib tarbija juhul, kui krediidiandja loovutab tarbijakrediidilepingust tulenevad nõuded või õigused kolmandale isikule, esitada selle kolmanda isiku vastu kõik vastuväited, mis tal olid senise võlausaldaja vastu loovutamise ajal, sealhulgas nõuda oma nõuete tasaarvestamist. Tarbijat tuleb loovutamisest teavitada, välja arvatud juhul, kui krediidiandja jääb kokkuleppel uue võlausaldajaga tarbija suhtes edasi tegelema krediidihaldustegevusega. Nõude loovutamise osas on Eesti regulatsioon seega üles ehitatud samale kaitseideele nagu senine tarbijakrediidi direktiiv. IKÜM-i kohaldamist täpsustab ja täiendab isikuandmete kaitse seadus.¹⁵⁹ Autori hinnangul väljendub Eesti regulatsioonis selge põhimõte, et nõude loovutamine ei tohi halvendada tarbija materiaalõiguslikku positsiooni, kuid tarbija tegeliku kaitse seisukohalt on sama oluline ka see, et võlausaldaja vahetus oleks tema jaoks õigel ajal teada ja andmetöötluse raamistik piisavalt arusaadav. See tähendab, et tarbijakrediidisuhtes ei sõltu õiguskindlus üksnes

¹⁵⁵ Direktiiv 2008/48/EÜ, art 17 lg 1–2.

¹⁵⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2016/679, art 5, art 6 ja art 13.

¹⁵⁷ Ibidem, art 5 lg 1 p-d a–c, art 6 lg 1 ning art 13 lg-d 1–2.

¹⁵⁸ EKo 07.12.2023, liidetud kohtuasjad C-26/22 ja C-64/22, *UF ja AB versus Land Hessen*, ECLI:EU:C:2023:958, p 113 kolmas taane.

¹⁵⁹ Isikuandmete kaitse seadus. – RT I, 06.03.2026, 10.

vastuväidete säilimisest, vaid ka sellest, kas tarbija suudab praktiliselt tuvastada, kellele ta peab täitma, kelle vastu oma õigusi maksma panna ning milliste reeglite alusel tema andmeid krediidisuhtes kasutatakse.

Riigikohus on selgitanud, et maksehäire andmete avaldamiseks vajalik andmesubjekti nõusolek peab üldjuhul olema antud kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis. Sellest nõudest võib kõrvale kalduda üksnes juhul, kui vorminõude järgimine ei ole andmetöötluse eripära tõttu võimalik. Olukorras, kus isiku nõusolek antakse koos teise tahteavaldusega, peab olema tagatud, et nõusolek on teistest tahteavaldustest selgelt eristatav. Teisteks tahteavaldusteks võivad olla ka muud lepingutingimused.¹⁶⁰ Riigikohtu halduskolleegium märkis, et maksehäireandmete avaldamine ei ole pelgalt tehniline andmetöötlustoiming, vaid võib sõltuvalt asjaoludest olla käsitatav automatiseeritud otsusena ning riivata intensiivselt andmesubjekti eraelu puutumatus. Seetõttu ei saa maksehäire avaldamise õiguspärasust taandada üksnes võla olemasolule, vaid arvestada tuleb ka seda, kas andmete avaldamiseks on olemas sobiv õiguslik alus ja piisavad kaitsemeetmed.¹⁶¹

Analüüsivad Eesti tüüptingimused ei käsitle nõuete loovutamist ning krediidi- ja maksehäireandmete edastamist ühesuguse detailsusega. Kõige konkreetsemalt on need küsimused reguleeritud TF Bank Eesti tingimustes. Nendes on sätestatud, et pangal on õigus loovutada lepingust tulenevad nõuded kliendi vastu kolmandale isikule, sealhulgas inkassoettevõttele, teavitades klienti loovutamisest seaduses sätestatud nõuete kohaselt.¹⁶² Pank edastada kliendi andmeid kolmandatele isikutele juhul, kui pank loovutab lepingust tulenevad nõuded või kui andmete töötlemine on vajalik lepingu täitmiseks või võlgnevuste sissenõudmiseks. Tingimustes on eraldi nimetatud Creditinfo Eesti AS ja OÜ Krediidiregister ning täpsustatud, et registripidajatele edastatakse kliendi nimi, isikukood, maksehäire tekkimise ja lõppemise kuupäev ning summa.¹⁶³ Swedbanki väikelaenulepingu tüüptingimustes on sama küsimus lahendatud üldisemalt. Analüüsitava dokumendis ei ole eraldi nõuete loovutamise klauslit, mis oleks võrreldav TF Bank Eesti õiguste üleandmise regulatsiooniga. Küll aga on Swedbanki tingimustes sätestatud, et kui laenusaja ei täida lepingust tulenevaid kohustusi kohaselt, on pangal õigus avaldada lepingut ja laenusajat puudutav informatsioon kolmandale isikule, sealhulgas AS Creditinfo Eesti hallatavale

¹⁶⁰ RKTKo 2-17-1026/47, p 29.

¹⁶¹ RKHKo 3-23-1409/38, p-d 20.3–20.4.

¹⁶² TF Bank AB, laenulepingu üldtingimused, p 6.1.

¹⁶³ Ibidem, p 6.2.

maksehäireregistrile. Andmetöötluse täpsem kord on seotud Swedbanki Eesti ettevõtetes kehtivate kliendiandmete töötlemise põhimõtetega.¹⁶⁴ Seega ei ole Swedbanki tingimustes maksehäireandmete edastamise adressaadid ja edastatavate andmete liigid sama detailselt nähtavad kui TF Bank Eesti tingimustes. Autori hinnagul ilmneb Eesti tüüptingimuste võrdlusest, et tarbija jaoks ei ole nõude loovutamise ja maksehäireandmete edastamise risk Eesti krediidiandjate tingimustes ühtemoodi nähtav.

Rootsi kehtivas õiguses on nõuete loovutamise keskseks normiks KKrL 28 §, mille kohaselt võib tarbija uue krediidiandja vastu esitada samad vastuväited, mida ta võis loovutamise ajal esitada senise krediidiandja vastu. Kui senine krediidiandja ei jätkata ise krediidilepingust tulenevate kohustuste täitmist, tuleb tarbijat loovutamisest ka teavitada.¹⁶⁵ Krediidi- ja maksehäireandmete edastamise poolel reguleerib krediidiinfo andmist eraldi krediiditeabe seadus ehk *Kreditupplysningslag (1973:1173)*, mille 5 a § lubab krediidiinfo eesmärgil vahetada andmeid antud krediitide, makseviivituste ja krediidikuritarvituste kohta teatavas seaduses määratletud ringis.¹⁶⁶ Sama seaduse 6 § kohaselt ei tohi krediidiinfo tegevuses töödelda eriliiki isikuandmeid ning 12 § järgi tuleb ebaõiged, eksitavad või seadusega vastuolus töödeldud andmed parandada, täiendada või kustutada ning andmesubjekti rakendatud abinõudest teavitada.¹⁶⁷

Analüüsivad Rootsi tüüptingimused peegeldavad seda seaduslähedast ülesehitust. Nordea tingimustes on loovutamisklausel sõnastatud väga lühidalt. Pangal on õigus loovutada või pantida oma nõue teisele isikule. Tingimus ei täpsusta, kas ja millises korras tarbijat loovutamisest teavitatakse, ega korda KKrL 28 §-st tulenevat tarbija õigust esitada uue krediidiandja vastu samu vastuväiteid, mis tal olid senise krediidiandja vastu.¹⁶⁸ TF Bank Nordic AB tingimustes on loovutamisklausel oluliselt laiem. Krediidiandjal on õigus täielikult või osaliselt loovutada või pantida oma õigused ja/või kohustused laenulepingu alusel või laenuleping kui selline, ilma et ta peaks selleks tarbijalt eelnevat nõusolekut küsima. Samuti on eraldi sätestatud, et selline loovutamine ei ole käsitatav lepingu tingimuste muutmisenä. Tarbija õiguste ja kohustuste loovutamine või pantimine on seevastu seotud krediidiandja kirjaliku nõusolekuga.¹⁶⁹ Võrreldes Nordeaga muudab TF

¹⁶⁴ Swedbank AS, Väikelaenulepingu tüüptingimused, p 12.5.

¹⁶⁵ Kreditupplysningslag 28 §.

¹⁶⁶ Ibidem, 5 a §.

¹⁶⁷ Ibidem, 6, 12 §§.

¹⁶⁸ Nordea Bank Abp, Konsumentkredit, Allmänna villkor, 7792V018, p 15.

¹⁶⁹ TF Bank Nordic AB, Allmänna villkor för TF Nordic privatlån, § 10.

Bank Nordic AB seega nähtavaks mitte ainult nõude loovutamise, vaid ka võimaluse anda üle laenuleping tervikuna või sellest tulenevad kohustused. Autori hinnangul on TF Bank Nordic AB loovutamisklausel krediidiandja tegevusruumi kirjeldamisel laiem ja täpsem kui Nordea tingimus. Tarbija kaitse seisukohalt on aga mõlema tüüptingimuse puuduseks see, et loovutamisklauslis ei ole sõnaselgelt välja toodud tarbija vastuväidete säilimist uue krediidiandja suhtes. Seetõttu on krediidiandja õigus nõue või leping edasi anda lepingutekstis nähtav, kuid tarbija materiaalõigusliku positsiooni säilimine tuleb tuletada seadusest.

Krediidiinfo ja isikuandmete töötlemise osas on TF Bank Nordic AB tingimused samuti üles ehitatud detailsemalt. Juba laenu taotlemise punktis märgitakse, et iga laenu taotlus läbib automaatse krediidihindamise ning krediiditeavet võib koguda ka laenulepingu kestel.¹⁷⁰ See näitab, et krediidiinfo töötlemist ei seostata ainult lepingu rikkumise või makseviivitusega, vaid see on osa nii lepingu sõlmimise eelsest krediidivõimelisuse hindamisest kui ka krediidisuhete kestel toimuvast haldamisest. Lisaks on TF Bank Nordic AB tingimustes eraldi punkt isikuandmete töötlemise kohta. Selle järgi töötleb krediidiandja andmeid, mida tarbija esitab huviavalduse, laenu taotluse või laenulepingu raames, samuti andmeid, mis tekivad lepingu haldamisel või mida saadakse välistest allikatest.¹⁷¹ Eraldi krediidiinfo punktis on sätestatud, et andmeid laenu, makseviivituse või krediidikuritarvituse kohta võib edastada krediidiinfoettevõtjatele kooskõlas krediidiinfo seadusega.¹⁷² Nordea tingimustes on krediidiinfo ja isikuandmete töötlemise regulatsioon üldisem. Tingimustes on märgitud, et andmeid krediidi, makseviivituste ja krediidikuritarvituse kohta võib edastada krediidiinfoettevõtjatele ning täiendavat teavet andmete edastamise kohta saab pangalt. Isikuandmete töötlemise kohta on Nordea tingimustes eraldi üldine viide panga andmekaitsepoliitikale, milles käsitletakse andmesubjekti õigusi ja andmetöötluse täpsemaid aluseid.¹⁷³ Erinevalt TF Bank Nordic AB tingimustest ei ole Nordea tekstis samas ulatuses eristatud krediidiinfo kogumist laenu taotluse või lepingu kestel ning andmete edastamist makseviivituse või krediidikuritarvituse korral.

Autori hinnangul seisneb Rootsi pankade tüüptingimuste erinevus eelkõige reguleerimise detailsuses ja struktuuris. Nordea tingimused käsitlevad loovutamist ning krediidiinfo

¹⁷⁰ TF Bank Nordic AB, Allmänna villkor för TF Nordic privatlån, § 3.

¹⁷¹ Ibidem, § 12.

¹⁷² Ibidem, § 13.

¹⁷³ Nordea Bank Abp, Konsumentkredit, Allmänna villkor.

edastamist lühikeste üldklauslitena. TF Bank Nordic AB tingimused on seevastu tarbija jaoks süsteemsemad, sest eraldi on reguleeritud automaatne krediidihindamine, krediiditeabe kogumine lepingu kestel, isikuandmete töötlemine, krediidiinfo eesmärgil andmete edastamine ning laenulepingu või sellest tulenevate õiguste ja kohustuste loovutamine. Samas ei nimeta kumbki Rootsi krediidiandja konkreetseid krediidiinfoettevõtjaid ega loetle lepingus detailselt edastatavaid andmekategooriaid. Seetõttu on Rootsi tingimuste ühine tunnus see, et need seovad tarbija andmed krediidiinfo süsteemiga, kuid jätavad andmetöötluse täpse ulatuse suuresti seaduse, panga andmekaitsepoliitika või täiendava teabe tasandile.

Eesti ja Rootsi analüüsitud tüüptingimuste võrdlusest ilmneb, et nõude loovutamise ning krediidi- ja maksehäireandmete töötlemise nähtavus ei sõltu pelgalt sellest, millise riigi õigust lepingule kohaldatakse, vaid ka sellest, kui detailselt krediidiandja on need küsimused lepingudokumentis avanud. Mõlema riigi tingimustes on krediidiandja loovutamiseõigus nähtav, kuid tarbija vastuväidete säilimist uue võlausaldaja suhtes lepingutingimustes ei korrata. Seetõttu jääb tarbija materiaalõigusliku positsiooni säilimine nähtavaks eelkõige seadusest, mitte tüüptingimuste tekstist. Krediidi- ja maksehäireandmete osas on analüüsitud tingimuste erinevus eelkõige selles, kui konkreetselt on tarbijale nähtavaks tehtud andmete võimalikud adressaadid, edastatavate andmete liigid ning andmete edastamise eeldused. Eesti tingimuste hulgas on tingimused üksikasjalikumalt lahti kirjutatud, sealhulgas seoses inkasso, registripidajate ja edastatavate andmetega. Samas ei ole selline detailsus iseloomulik kõigile Eesti tingimustele. Rootsi tingimustes on krediidiinfo ja isikuandmete töötlemine seotud pigem krediidiinfo õigusraamistiku ning eraldi andmekaitse dokumentidega. Nendes on andmete edastamise võimalus tarbijale nähtav, kuid lepingutekstis ei esitata samas ulatuses konkreetseid krediidiinfoettevõtjaid ega edastatavaid andmekategooriaid.

Autori hinnangul ilmneb, et läbipaistvus sõltub konkreetse krediidiandja dokumentide koostamise viisist. Kõige olulisem erinevus seisneb selles, kas tarbijale esitatakse andmete edastamine konkreetse lepingulise tagajärjena või piirdatakse üldisema viitega seadusele ja andmekaitse põhimõtetele. Tarbija kaitse seisukohalt on probleemne eelkõige see, et kuigi loovutamise ja andmete edastamise võimalus on tingimustes nähtav, jäävad tarbija enda õigused uue võlausaldaja või andmetöötleja suhtes sageli lepingutekstis eraldi esile toomata.

3.4. Teadete edastamine, kaebuste lahendamine ja kohtualluvus

Teadete edastamise, kaebuste lahendamise ja kohtualluvuse klauslid määravad, kuidas saab tarbija oma õigusi krediidisuhete kestel ja vaidluse korral tegelikult kasutada. Kui materiaaõiguslikud tagatised annavad tarbijale õigused, siis teavitamis- ja vaidluslahenduse kord näitab, kas nende õiguste teostamise tee on lepingus piisavalt arusaadav. Nende tingimuste võrdlus võimaldab hinnata, kas Eesti ja Rootsi krediidiasutuste tüüptingimused annavad tarbijale sarnasel määral teavet teadete edastamise, kaebuste esitamise, vaidluste lahendamise ja kohtualluvuse kohta või erineb tarbija informatsiooniline ja menetluslik positsioon sõltuvalt kohaldatavatest tüüptingimustest. Tarbijakrediidi direktiivi kohaselt peab krediidileping sisaldama teavet selle kohta, kas tarbijale on kättesaadav kohtuväline kaebuste või kahjuhüvitusnõuete lahendamise mehhanism, ja kui see on olemas, siis ka selle kasutamise korra kohta.¹⁷⁴ Euroopa Kohtu käsitle kohaselt krediidileping peab sisaldama sisuliselt vajalikku ja piisavalt konkreetset teavet kõigi tarbijale kättesaadavate kohtuvälise kaebuste ja kahjuhüvitusnõuete menetluste kohta. Vajaduse korral tuleb lepingus ära näidata ka selliste menetluste võimalik maksumus, kaebuse või nõude esitamise viis, selle saatmiseks kasutatav posti- või elektrooniline aadress ning muud asjakohased vorminõuded. Nõue ei ole täidetud olukorras, kus krediidileping piirdub üksnes viitega internetis kättesaadavale menetluskorrale või mõnele muule eraldi dokumendile.¹⁷⁵

Piiriülestes tarbijakrediidisuhetes tuleb arvestada tarbijat kaitsvate kohtualluvuse reeglitega. Brüsseli I uuesti sõnastatud määruse kohaselt võib tarbija juhul, kui krediidiandja tegutseb tarbija elukohaliikmesriigis või suunab sinna oma tegevuse ning leping kuulub selle tegevuse raamidesse, esitada hagi kas krediidiandja asukohaliikmesriigi või enda elukohaliikmesriigi kohtusse. Krediidiandja võib seevastu tarbija vastu hagi esitada üldjuhul üksnes tarbija elukohaliikmesriigi kohtusse.¹⁷⁶ Kohaldatava õiguse küsimuses näeb Rooma I määrus ette, et sellisele tarbijalepingule kohaldub põhimõtteliselt tarbija hariliku viibimiskoha riigi õigus, kui ettevõtja tegutseb selles riigis või suunab sinna oma tegevuse ning leping kuulub selle tegevuse raamidesse. Isegi juhul, kui lepingus on kokku lepitud

¹⁷⁴ Direktiiv 2008/48/EÜ, art 10 lg 2 p t.

¹⁷⁵ EKO C-33/20, C-155/20 ja C-187/20, UK jt versus Volkswagen Bank GmbH jt, ECLI:EU:C:2021:736, p-d 132–138.

¹⁷⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määrus (EL) nr 1215/2012 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (uuesti sõnastatud). – ELT L 351, 20.12.2012, lk 1–32, art, lk 1–32, art 17 lg 1 p c, art 18 lg-d 1–2 ja art 19.

mõne teise riigi õiguse kohaldamises, ei või selline kokkulepe jätta tarbijat ilma selle riigi nende sätete kaitsest, millest ei saa kokkuleppega kõrvale kalduda.¹⁷⁷

Tüüptingimuste direktiivi läbipaistvusnõude seisukohalt on keskne küsimus see, kas tarbija saab lepingu põhjal reaalselt aru, kuidas tal tuleb vaidluse korral tegutseda. Vaidluste lahendamise tingimuste puhul on seejuures oluline, et direktiivi lisa punkti 1 alapunkt q järgi võivad ebaõiglased olla tingimused, mille eesmärk või toime on takistada tarbija õigust pöörduda kohtusse või kasutada muud õiguskaitsevahendit.¹⁷⁸ Euroopa kohus on selgitanud, et ebaõiglaseks võib pidada tingimust, mis seob kõik lepingust tekkivad vaidlused üksnes selle kohtuga, mis asub ettevõtja tegevuskohas. Selline kokkulepe võib asetada tarbija menetluslikult ebasoodsasse olukorda, sest kohtusse pöördumine või enda kaitsmine võib muutuda vahemaa ja kulude tõttu ebamõistlikult koormavaks. Eriti väiksemate nõuete puhul võib see vähendada tarbija valmisolekut oma õigusi kohtus maksma panna. Seetõttu võib niisugune tingimus kuuluda direktiivi lisa punkti 1 alapunktis q nimetatud klauslite hulka, mis piiravad või raskendavad tarbija õigust kasutada õiguskaitsevahendeid.¹⁷⁹

Eesti kehtivas õiguses on teadete, kaebuste ja vaidluste lahendamise kord tarbijakrediidisuhtes jaotatud mitme seaduse vahel. VÕS § 404² lg 1 kohaselt peab krediidiandja enne tarbijakrediidilepingu tingimuste muutmist esitama tarbijale kirjalikult või püsival andmekandjal kavandatavate muudatuste selge kirjelduse, muudatuste tegemise aja ning teabe kaebuse esitamise võimaluste, tähtaja ja pädeva asutuse kohta. Kaebuste esmase lahendamise kord tuleneb tarbijakaitseaduse (TKs) §-st 24, mille järgi võib tarbija esitada kauplejale kaebuse mis tahes vormis, kaupleja peab kirjalikule või kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis kaebusele vastama 15 päeva jooksul ning nõude rahuldamisest keeldumise või lahendamata jätmise korral võib tarbija pöörduda vaidluste kohtuvälise lahendamise asutuse või maakohtu poole.¹⁸⁰ TKS § 40 järgi on Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti juures tegutsev tarbijavaidluste komisjon sõltumatu ja erapooletu üksus, kelle pädevusse kuulub tarbija ja kaupleja vahelisest lepingust tulenevate nii riigisiseste kui ka piiriüleste vaidluste lahendamine, kui kaupleja asutamiskoht on Eestis.

¹⁷⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 593/2008, 17. juuni 2008, lepinguliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta (Rooma I). – ELT L 177, 4.7.2008, lk 6–16, art 6 lg-d 1–2.

¹⁷⁸ Direktiiv 93/13/EMÜ, lisa p 1 alap q.

¹⁷⁹ EKo C-240/98–C-244/98, Océano Grupo Editorial SA jt, ECLI:EU:C:2000:346, p 22.

¹⁸⁰ Tarbijakaitseadus. – RT I, 31.12.2015, 1.

Eesti õiguses tuleb tarbijakrediidilepingust tuleneva vaidluse kohtualluvuse käsitlemisel eristada tarbija hagi krediidiandja vastu, krediidiandja hagi tarbija vastu ning tüüptingimustes sisalduvat kohtualluvuse kokkulepet. TsMS § 90 annab tarbijale valikulise kohtualluvuse, sest tarbija võib VÕS §-s 402 nimetatud tarbijakrediidilepingust tuleneva hagi esitada ka oma elukoha järgi. Krediidiandja hagi tarbija vastu allub üldjuhul kostja elukohajärgsele kohtule, kuna TsMS § 79 lg 1 kohaselt füüsilise isiku vastu võib hagi esitada tema elukoha järgi. Kohtualluvuse kokkulepet tuleb tarbijakrediidisuhtes hinnata TsMS § 104 ja § 106 järgi. TsMS § 104 lg 1 järgi on kohtualluvuse kokkulepe lubatud eeskätt vaidlustes, mis on seotud mõlema poole majandus- või kutsetegevusega, ning TsMS § 106 lg 1 p 1 järgi on kohtualluvuse kokkulepe tühine, kui see on vastuolus TsMS § 104 lg-ga 1. Sellest erinevalt võib kohtualluvuse kokkulepe kehtida eelkõige juhul, kui see on sõlmitud pärast vaidluse tekkimist või kui kohtualluvus lepiti kokku olukorraks, kus kostja asub pärast kokkuleppe sõlmimist elama välisriiki või tema elu- või asukoht ei ole hagi esitamise ajal teada. Tarbijakrediidivaidluste lahendamise korra hindamisel tuleb lisaks arvestada, et tarbijakrediidilepingust tulenev vaidlus ei või olla vahekohtumenetluse kokkuleppe ese, sest selline kokkulepe on TsMS § 718 lg 2 p 3 järgi tühine.

Eesti krediidiandjate tüüptingimustes on teadete edastamine, kaebuste lahendamine, kohaldatav õigus ja kohtualluvus reguleeritud mõlema analüüsitud krediidiandja puhul, kuid erineva detailsusega. Swedbanki tüüptingimused näevad ette, et poolte lahkarvamused püütakse esmalt lahendada läbirääkimiste teel, arvestades pangas kehtivat kliendi kaebuste menetlemise korda. Sama punkt annab laenusaajale õiguse pöörduda pädeva kohtueelse menetleja poole, ning sätestab, et kokkuleppe mittesaavutamisel lahendab vaidluse kohus. Lisaks nähakse ette Eesti õiguse kohaldamine ja vaidluste lahendamine Eesti kohtutes. Eraldi on reguleeritud olukord, kus laenusaaja asub pärast lepingu sõlmimist elama välisriiki või tema elukoht ei ole hagi esitamise ajal teada. Sellisel juhul lahendatakse kõik lepingust tulenevad vaidlused Eesti kohtutes.¹⁸¹ Teadete edastamise osas Swedbanki tingimused reguleerivad teadete saatmist viisi ning määravad kindlaks teate kättesaaduks lugemise aja.¹⁸² TF Bank Eesti üldtingimustes on teadete ja pretensioonide esitamise kord esitatud praktilisemalt. Tingimuste kohaselt peavad lepingu alusel edastatavad teated olema kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis ning eristatakse teate kättesaaduks lugemisel

¹⁸¹ Swedbank AS, Väikelaenulepingu tüüptingimused, p 12.1.

¹⁸² Ibidem, p 12.4.

allkirja vastu üleandmist, posti teel saatmist ja e-posti teel saatmist.¹⁸³ Vaidluste lahendamise osas näevad tingimused ette Eesti õiguse kohaldamise, vaidluste esmase lahendamise läbirääkimiste teel ja kokkuleppe mittesaavutamisel vaidluse lahendamise Eesti kohtutes. Kui lepingu sõlmimisel oli mõlema poole elu- või asukoht Eestis, kuid klient asub pärast lepingu sõlmimist elama välisriiki, lahendatakse vaidlus TF Bank Eesti tingimuste järgi Harju Maakohtus.¹⁸⁴ Lisaks annavad tingimused kliendile õiguse pöörduda Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti või Finantsinspektsiooni poole ning sätestavad pretensiooni esitamise konkreetse posti- ja e-posti aadressi.¹⁸⁵

Autori hinnangul mõlema krediidiandja tingimused seovad lepingu Eesti õiguse ja Eesti kohtutega ning mõlemad arvestavad olukorraga, kus laenusaaja asub pärast lepingu sõlmimist elama välisriiki või tema elukoht ei ole hagi esitamise ajal teada. Erinevus seisneb eelkõige selles, kui vahetult saab tarbija tüüptingimustest aru, kuidas kaebust või pretensiooni esitada. TF Bank Eesti tingimused annavad selles osas konkreetsema juhise, sest pretensiooni esitamise vorm ja kontaktandmed on toodud tüüptingimustes endis. Swedbanki tingimused on kohtualluvuse põhiküsimuses sisuliselt täpsemad, kui esmapilgul paistab, kuid kaebuse esitamise kord paikneb osaliselt eraldi panga kehtestatud kaebuste menetlemise korra tasandil.

Rootsi kehtiva KKrL § 14 kolmanda lõigu punkti 8 järgi peab dokument sisaldama teavet selle kohta, millised võimalused on tarbijal lasta vaidlus ettevõtjaga lahendada kohtuväliselt ning kuidas tarbija peab sellisel juhul toimima.¹⁸⁶ Sama seaduse 16 a § näeb ette, et krediidiandja tarbijat krediidilepingu muudatusest teavitama mõistliku aja jooksul enne muudatuse jõustumist ning teates tuleb märkida muudatus, asjaolu, et tarbija nõusolek on vajalik, muudatuse jõustumise aeg või kavandatav jõustumise aeg ning võimalused esitada kaebus järelevalveasutusele.¹⁸⁷ Tarbijasuhetes kohaldatava vaidluste kohtuvälise lahendamise seaduse (*lag (2015:671) om alternativ tvistlösning i konsumentförhållanden*) 10 ja 11 § täpsustavad seda raamistikku, kohustades ettevõtjat andma tarbijale selget ja kergesti kättesaadavat teavet selle kohta, millise kohtuvälise vaidluste lahendamise asutuse poole ta saab pöörduda, ning tarbija nõude tagasilükkamise korral seda teavet ka

¹⁸³ TF Bank AB, laenulepingu üldtingimused, p-d 8.1–8.2.

¹⁸⁴ Ibidem, p-d 10.1–10.3.

¹⁸⁵ Ibidem, p-d 10.4–10.5.

¹⁸⁶ KKrL 14 § p-d 8 ja 9.

¹⁸⁷ KKrL 16 a § p 3.

konkreetselt kordama.¹⁸⁸ Kohtuvaidluse puhul tuleb arvestada Rootsi kohtumenetluse seadustiku (*Rättegångsbalk* (1942:740)) 10 peatükis sätestatud kohtualluvuse reeglitega, mille 1 § kohaselt esitatakse hagi üldreeglina sellele kohtule, kelle tööpiirkonnas on kostja elukoht.¹⁸⁹

Rootsi krediidiandjate tüüptingimustes on teadete edastamine, kaebuste lahendamine, kohaldatav õigus ja kohtualluvus reguleeritud mõlema analüüsitud krediidiandja puhul. Nordea tingimustes on teadete edastamise kord koondatud eraldi punkti „Meddelanden m.m.“. Selle kohaselt võib pank edastada teavet ja teateid internetipanga või muu elektroonilise suhtlusteenuse kaudu, kui krediidisaja sellist teenust kasutab. Selliselt edastatud teade loetakse krediidisajani jõudnuks alates sellest, kui teade on tehtud kättesaadavaks. Kui krediidisaja elektroonilist suhtlusteenust ei kasuta, saadetakse teated postiga pangale registreeritud või muul viisil teadaolevale aadressile. Tähitud teade loetakse aadressaadini jõudnuks hiljemalt seitsmendal päeval pärast saatmist, kui see on saadetud võlakirjas märgitud või pangale muul viisil teadaolevale aadressile.¹⁹⁰ TF Bank Nordicu tingimused on elektrooniliste teadete osas tehniliselt täpsemad. Tingimused lubavad edastada teavet, sealhulgas tingimuste muutmise ja maksetega seotud teavet, arve, kirja, e-kirja, SMS-i või muu individuaalse elektroonilise suhtluse süsteemi kaudu. Elektrooniline teade loetakse tarbijani jõudnuks siis, kui see on tehtud kättesaadavaks püsival andmekandjal ja selle kohta on saadetud eraldi teavitustarbija antud e-posti aadressile või mobiilinumbrile.¹⁹¹

Kaebuste lahendamise osas annavad mõlemad Rootsi krediidiandjad tarbijale teavet nii krediidiandja sisese pöördumise kui ka kohtuvälise vaidluste lahendamise võimaluse kohta. Nordea tingimustes kaebuse esitamisel suunatakse klient pöörduma kontoris või kasutama veebipõhist e-posti vormi, kuid konkreetsed kontaktandmed on jäetud veebilehe tasandile.¹⁹² Kohtuvälise vaidluste lahendamise puhul on võimalik pöörduda Rootsi tarbijavaidluste komisjoni (ARN) poole, tuuakse välja kirjaliku avalduse nõue ning märgitakse, et vaidluse läbivaatamine sõltub muu hulgas nõude väärtust ja tähtaegu puudutavatest eeldustest.¹⁹³ TF Bank Nordicu tingimused annavad kaebuse esitamiseks vahetuma juhise. Tingimuste § 17

¹⁸⁸ Lag (2015:671) om alternativ tvistlösning i konsumentförhållanden, 10 ja 11 §§.

¹⁸⁹ Rättegångsbalk (1942:740), 10 kap, 1 §.

¹⁹⁰ Nordea Bank Abp, filial i Sverige. Konsumentkredit, Allmänna villkor, 7792V018, p 16.

¹⁹¹ TF Bank Nordic AB, Allmänna villkor för TF Nordic privatlån, § 14.

¹⁹² Nordea Bank Abp, filial i Sverige. Konsumentkredit, Allmänna villkor, 7792V018, lk 3.

¹⁹³ Ibidem, lk 3.

sätetab kaebuse esitamise etapid, sealhulgas klienditeeninduse poole pöördumise ning ametliku kaebuse posti- ja e-posti aadressi. Kui kaebus ei anna rahuldavat tulemust, võib laenuvõtja pöörduda ARN-i, Euroopa Liidu tarbija nõustamiskeskuse või Rootsi üldkohtu poole.¹⁹⁴ Autori hinnangul ei seisne Nordea ja TF Bank Nordicu tingimuste erinevus selles, et üks näeks ette kohtuvälise vaidluste lahendamise võimaluse ja teine mitte. Erinevus seisneb eelkõige selles, kui vahetult on tarbijale näidatud kaebuse esitamise võimalus

Kohtualluvuse ja kohaldatava õiguse osas seovad mõlemad analüüsitud Rootsi tüüptingimused lepingu Rootsi õiguse ja Rootsi kohtutega, kuid klauslite sõnastus ei ole sama. Nordea tingimustes on sätestatud, et võlakirjale kohaldatakse Rootsi õigust ning kui hagi esitab krediidiandja, lahendatakse vaidlus Rootsi kohtus. Samas jätab tingimus krediidiandjale õiguse esitada hagi ka muus riigis, kui krediidisaaaja elukoht või vara asub selles riigis.¹⁹⁵ TF Bank Nordicu tingimustes on kohtualluvuse klausel lühem ja kategoorilisem. Selle järgi lahendatakse laenulepingust tulenev vaidlus Rootsis, Rootsi kohtus ja Rootsi õiguse alusel.¹⁹⁶ Autori hinnangul ei seisne Rootsi krediidiandjate tüüptingimuste erinevus selles, et üks reguleeriks teadete, kaebuste ja kohtualluvuse küsimusi ning teine jätaks need reguleerimata. Mõlemad tüüptingimused seovad lepingu Rootsi õigusega, näevad ette Rootsi kohtute rolli ning annavad tarbijale teavet kohtuvälise vaidluste lahendamise võimaluse kohta. Erinevus seisneb eelkõige tarbija praktilises juhendamises. TF Bank Nordicu tingimused on teadete ja kaebuste esitamise osas kasutatavamad, sest need määratlevad elektroonilise teate kättesaamise eeldused püsiva andmekandja ja eraldi teavituse kaudu ning annavad kaebuse esitamiseks konkreetse kontaktisiku, postiaadressi ja e-posti aadressi. Nordea tingimused sisaldavad samuti teadete ja vaidluste lahendamise kohta olulist teavet, kuid kaebuse esitamise esmane kontakt on osaliselt seotud panga veebilehel paikneva teabega. piiriüleses tarbijakrediidisuhtes tuleb mõlemat klauslit siiski mõista koos EL-i tarbijat kaitsvate kohtualluvuse ja kohaldatava õiguse normidega. Seetõttu ei saa tüüptingimus välistada tarbijale Brüsseli I uuesti sõnastatud määrusest ega Rooma I määrusest tulenevat kaitset.

Eesti ja Rootsi tüüptingimuste võrdlus näitab, et kõigis analüüsitud tingimustes on reguleeritud teadete edastamine, kaebuste või pretensioonide esitamine ning kohaldatav õigus ja kohtualluvus. Erinevus seisneb selles, kui palju praktilist teavet annab

¹⁹⁴ TF Bank Nordic AB, Allmänna villkor för TF Nordic privatlån, § 17.

¹⁹⁵ Nordea Bank Abp, filial i Sverige. Konsumentkredit, Allmänna villkor, 7792V018, p 20.

¹⁹⁶ TF Bank Nordic AB, Allmänna villkor för TF Nordic privatlån, § 20.

tüüptingimuste tekst ja millises ulatuses peab tarbija pöörduma täiendava veebilehe, eraldi kaebuste menetlemise korra või üldise õigusraamistiku poole. Teadete edastamise osas on mõlema riigi tingimustes kasutusel nii kirjalikud kui ka elektroonilised suhtluskanalid ning tarbijale on pandud kohustus teavitada krediidiandjat kontaktandmete muutumisest. Erinevus ilmneb eelkõige selles, kui täpselt on sõnastatud elektroonilise teate kättesaamise eeldused. Eesti tingimustes on teavitamisreeglid osaliselt seotud konkreetsete lepinguõiguste ja toimingutega, näiteks taganemisavalduse, ennetähtaegse tagastamise või kontaktandmete muutumisest teatamisega. Rootsi tingimustes on elektroonilise suhtluse regulatsioon mõnevõrra süsteemsemalt esitatud, eelkõige püsiva andmekandja ja eraldi teavituse kasutamise kaudu. See muudab Rootsi tingimustes elektroonilise teate kättesaamise hetke tarbija jaoks paremini piiritletuks. Kaebuste lahendamise ja kohtuvälise vaidluslahenduse osas on Rootsi tüüptingimused tervikuna informatiivsemad. Rootsi tingimustes on tarbijale nähtavamalt esitatud nii krediidiandja sisene kaebuse lahendamise kord, sõltumatud nõustamiskanalid kui ka kohtuvälise vaidluste lahendamise asutuse poole pöördumise võimalus. Eesti tingimustes on selline info samuti olemas, kuid see ei ole mõlema krediidiandja puhul võrdselt koondatud ega praktilise juhisenähtena sama selgelt esitatud. Eriti ilmneb see kaebuse esitamise kontaktandmete ja kohtuvälise vaidluslahenduse võimaluste esiletõstmises. Seetõttu on Rootsi tingimused tarbija seisukohalt kasutajasõbralikumad. Kohtualluvuse ja kohaldatava õiguse klauslite puhul on Eesti ja Rootsi tingimused sarnased selles, et krediidiandjad seovad lepingu oma riigi õiguse ja kohtutega. Erinevus seisneb klauslite sõnastuse ulatuses. Eesti tingimustes on eraldi arvestatud olukorraga, kus tarbija asub pärast lepingu sõlmimist elama välisriiki või tema elukoht ei ole hagi esitamise ajal teada. Rootsi tingimustes on kohtualluvuse regulatsioon sõnastatud kas üldise Rootsi kohtualluvuse klauslina või krediidiandja hagi esitamise võimalusi täpsustava klauslina. Piiriüleses tarbijakrediidisuhtes ei saa kumbagi tüüpi tingimust siiski käsitada selliselt, et see välistaks EL õigusest tulenevad tarbijakaitselised kohtualluvuse ja kohaldatava õiguse reeglid.

Autori hinnangul näitab Eesti ja Rootsi tüüptingimuste võrdlus, et tarbija positsiooni erinevus ei avaldu eelkõige kohaldatava õiguse või kohtualluvuse formaalses määramises. Mõlemas riigis on krediidiandjate tüüptingimused riigikesksed ning suunavad vaidluse lahendamise oma riigi õiguse ja kohtute juurde. Olulisem erinevus seisneb selles, kui lihtsalt saab tarbija tingimuste põhjal aru, kuhu ja kuidas tuleb pöörduda, kui tal tekib küsimus, kaebus või vaidlus krediidiandjaga. Selles osas annavad Rootsi tüüptingimused tarbijale

terviklikuma ülevaate kohtuvälise vaidluslahenduse ja nõustamisvõimaluste kohta. Eesti tingimustes on sama teave ebaühtlasemalt esitatud ning sõltub rohkem konkreetse krediidiandja tingimuste ülesehitusest.

Sellest järeldub, et EL tarbijakrediidiõiguse ühtlustav raamistik ei kõrvalda tüüptingimuste tasandil kõiki praktilisi erinevusi. Kuigi Eesti ja Rootsi krediidiandjate tingimused täidavad samalaadset funktsiooni ning sisaldavad võrreldavaid klausleid, kujuneb tarbija informatsiooniline ja menetluslik positsioon siiski mõnevõrra erinevaks. Rootsi tingimustes on vaidluse kohtuvälise lahendamise ja tarbija nõustamisvõimaluste nähtavus tugevam, Eesti tingimustes on rõhk enam kohaldatava õiguse, kohtualluvuse ja teadete formaalsel edastamisel. Seetõttu ei seisne erinevus õiguste olemasolus, vaid selles, kui kasutatavaks ja arusaadavaks on nende õiguste teostamise kord tüüptingimustes tehtud.

KOKKUVÕTE

Käesoleva magistritöö eesmärk oli hinnata, kuidas Euroopa Liidu tarbijakrediidiõiguse ühtlustamise ja tüüptingimuste kontrolli eesmärgid avalduvad Eesti ja Rootsi krediidiandjate tagatiseta tarbijakrediidilepingute tegelikult kasutatavates tüüptingimustes. Võrdlusest selgus, et analüüsitud tüüpdokumendid kujundavad tarbija lepingulist positsiooni sarnaste põhiõiguste kaudu, kuid erinevad selle poolest, kui nähtavalt, detailselt ja praktiliselt kasutatavalt need õigused ning tarbija kohustused lepingudokumentides esitatakse. Töö tulemusena saab järeldada, et Euroopa Liidu ühine tarbijakaitseline raamistik loob Eesti ja Rootsi tarbijakrediidilepingutele sarnase kaitse aluse, kuid ei kõrvalda tüüptingimuste tasandil kõiki erinevusi.

Eesti ja Rootsi tarbijakrediidiõiguse ülevõtmise võrdlus näitas, et kummaski õiguskorras on Euroopa Liidu tarbijakrediidiõiguse keskne kaitseraamistik olemas. See hõlmab lepingueelset teavet, krediidivõimelisuse hindamist, taganemisõigust, ennetähtaegset tagasimakset, makseviivituse tagajärgi, nõuete loovutamist ja tarbija õiguskaitsevõimalusi. Erinevus ei seisne seega kaitse olemasolus, vaid selle normatiivses paiknemises ja regulatiivses tehnikas. Eesti õiguses on tarbijakrediidi materiaalõiguslik regulatsioon ja tüüptingimuste kontroll suuremas osas koondatud võlaõigusseadusesse. Rootsi õiguses paikneb tarbijakrediidisuhete põhiregulatsioon tarbijakrediidiseaduses, kuid tarbijasuhetes kasutatavate tingimuste kontroll on seotud ka eraldi tarbijatingimuste seaduse ja üldise lepinguõigusliku ebamõistlikkuse kontrolliga. See erinevus loob õigusliku tausta, mille kõrval omandavad tähtsuse krediidiandjate lepingutehnilised valikud. Analüüsitud tingimustes erineb õiguste ja kohustuste nähtavus pigem krediidiandjate dokumentatsioonilise valiku järgi, mitte selgelt Eesti ja Rootsi vastandusena.

Analüüsitud tüüptingimuste võrdlusest ilmnas, et Eesti ja Rootsi krediidiandjate tingimustes kajastuvad tarbija põhiõigused ja krediidiandja põhikohustused sarnases ulatuses, kuid nende esitamise viis ja detailsus erinevad. Kõigi analüüsitud lepingute puhul kujuneb tarbija positsioon mitme dokumendi koosmõjus. Võrdlusmaterjali põhjal on Eesti tingimustes dokumentide hierarhia, maksekohustuste täitmise kord ning lepingu muutmise, lõpetamise ja ennetähtaegse tagasimakse tingimused esitatud detailsemalt. Rootsi krediidiandjate dokumentides on osa tarbija kaitseks vajalikust teabest esitatud lühemalt või üldisemalt ning selle tegelik tähendus avaneb rohkem koos seaduse, standardteabe või teiste lepingudokumentidega. Sellest ei saa järeldada, et Eesti tüüptingimused oleksid alati

läbipaistvamad või et Rootsi tingimused asetaksid tarbija ebasoodsamasse lepingulisse positsiooni. Tarbija jaoks on määrav, kas eri dokumentides paiknev teave moodustab arusaadava terviku.

Lepingu sõlmimise ja tavapärase täitmise etapis ilmnesid erinevused eelkõige dokumentide ülesehituses, lepingueelse teabe seostamises lepingutingimustega ning krediitivõimelisuse hindamise kajastamises. Eesti tüüptingimustes on lepingu sõlmimise etapis eraldi esitatud tarbija kinnitused esitatud andmete õigsuse, lepingu sobivuse ja finantskohustuse mõistmise kohta. Analüüsitud Rootsi tingimustes samalaadset kinnituste süsteemi ei ole. Seetõttu erinevad tingimused selles, kas krediitivõimelisuse hindamise ja lepingu sobivuse kontekstis rõhutatakse tarbija enda kinnitusi või krediidiandja hindamiskohustust. Sellised kinnitused ei vabasta krediidiandjat krediitivõimelisuse hindamise kohustusest ega saa tarbijalt ära võtta seadusest tulenevaid kaitsevahendeid. Rootsi tingimustes on krediitivõimelisuse hindamine sõltuvalt krediidiandjast kas tarbijale nähtava menetlusena esitatud või jäetud rohkem seadusest tuleneva kohustuse ja krediidiandja sisemise hindamisprotsessi tasandile.

Intressi, tasude ja krediidi kogukulu võrdlusest järeldus, et tarbija maksekohustuse läbipaistvus ei sõltu üksnes tüüptingimuste detailsusest. Kuna konkreetne intressimäär, krediidi kulukuse määr, osamaksete suurus ja tarbija tasuda kuuluv kogusumma määratakse individualiseeritud lepingudokumentides, on tüüptingimuste puhul määrav eelkõige see, kuidas need selgitavad intressi ja tasude arvestamise aluseid ning seostavad need maksegraafiku, hinnakirja ja muude lepingudokumentidega. Kuna konkreetne intressimäär, krediidi kulukuse määr, osamaksete suurus ja tarbija tasuda kuuluv kogusumma määratakse individualiseeritud lepingudokumentides, on tüüptingimuste puhul määrav eelkõige see, kuidas need selgitavad intressi ja tasude arvestamise aluseid ning seostavad need maksegraafiku, hinnakirja ja muude lepingudokumentidega

Makseviivituse, kõrvalkulude ja maksete arvestamise järjekorra võrdlusest järeldub, et tarbija koormuse etteaimatavus ei sõltu üksnes viivisemäärast. Oluline on ka see, milliseid kõrvalnõudeid võib krediidiandja makseviivituse korral esitada, kuidas on nende suurus kindlaks tehtav ning millises järjekorras arvestatakse tarbija ebapiisav makse põhivõla, intressi, viivise ja kulude katteks. Analüüsitud tingimuste põhjal on Rootsi õiguses makseviivitusega seotud kõrvalnõuded materiaalõiguslikult kitsamalt piiritletud, kuid tüüptingimused ei tee makseviivituse kogukulu tarbijale alati täielikult prognoositavaks.

Eesti tingimustes on makseviivituse praktilised tagajärjed lepingutekstis nähtavamad, kuid tarbija võimalik lisakoormus võib kujuneda viivise, hinnakirjapõhiste tasude, sissenõudmiskulude, makse tehnilise täitmise ja maksete arvestamise järjekorra koosmõjus. Seetõttu tuleb tarbija positsiooni hinnata mitte tingimuste detailsuse, vaid makseviivituse rahaliste tagajärgede prognoositavuse järgi.

Taganemisõiguse, ennetähtaegse tagasimakse ja lepingu muutmise küsimustes on Eesti ja Rootsi tingimused sarnased õiguste formaalse olemasolu tasandil. Kõigis analüüsitud dokumentides on tarbijale ette nähtud õigus lepingust taganeda ning õigus krediit enne tähtaega osaliselt või täielikult tagasi maksta. Erinevus seisneb eelkõige nende õiguste kasutamise korralduses. Eesti tingimustes on õiguste kasutamine sagedamini seotud vorminõude, etteatamise, eraldi avalduse või konkreetse tähtajaga. Rootsi tingimustes võib õiguse kirjeldus olla vähem menetluslikult koormatud, kuid lepingu muutmise mehhanismides võib esineda suurem risk, kui muudatuse siduvus seotakse tarbija passiivsusega. Seega on Euroopa Liidu õigus ühtlustanud tarbija põhiõiguste olemasolu, kuid mitte täielikult nende õiguste praktilist kasutatavust tüüptingimustes.

Töö lõppjärgeldus on, et Euroopa Liidu tarbijakrediidiõigus tagab Eesti ja Rootsi tagatiseta tarbijakrediidilepingutes tarbijale võrreldavad põhiõigused, kuid ei ühtlusta täielikult nende õiguste lepingulist väljendumist ega praktilist kasutatavust. Analüüsitud tüüptingimuste põhjal ei tulene erinevused üksnes Eesti ja Rootsi riigisisese õiguse ülesehitusest, vaid suurel määral krediidiandjate valikutest. Seetõttu kujuneb tarbija lepinguline positsioon mitte ainult sellest, milline kaitse tuleneb seadusest, vaid ka sellest, kui selgelt on tüüptingimustes ja nendega seotud dokumentides esitatud maksekohustuse kujunemine, õiguste kasutamise kord, makseviivituse tagajärjed ning krediidiandja õiguskaitsevahendite kasutamise eeldused. Töö põhjal ei saa järeldada, et Eesti või Rootsi tarbija oleks analüüsitud tingimuste alusel tervikuna tugevamas positsioonis. Põhjendatud on järeldus, et Euroopa Liidu õigus ühtlustab tarbijakrediidisuhte kaitse lähtekohad, kuid tarbija tegelik lepinguline positsioon kujuneb konkreetsete tüüptingimuste, lepingudokumentide ülesehituse ja krediidiandja lepingupoliitika koosmõjus.

A COMPARATIVE ANALYSIS OF THE STANDARD TERMS OF UNSECURED CONSUMER CREDIT AGREEMENTS IN ESTONIA AND SWEDEN: A STUDY BASED ON FOUR CREDITORS

Abstract

Standard terms play a central role in unsecured consumer credit agreements. In such agreements, the contractual position of the consumer is shaped not only by statutory rules and individually agreed terms, but also by the manner in which the creditor's standard terms organise information, set out obligations and describe the legal and economic consequences of non-performance. The structure and wording of standard terms affect how the consumer receives and understands information concerning the cost of credit, repayment obligations, contractual remedies and the practical exercise of statutory rights. Standard terms are therefore not merely a technical component of a credit agreement. They are a relevant object of legal analysis because they show how consumer protection objectives are expressed in actual contractual practice.

The thesis proceeds from the premise that European Union consumer credit law establishes a common protective framework for Member States, while the practical expression of that framework depends on national private law, regulatory technique and the drafting choices made by creditors. The existence of harmonised EU rules does not necessarily mean that the consumer's contractual position is presented in the same manner in the standard terms used in different Member States. The central research problem of the thesis is how the objectives of EU consumer credit harmonisation and unfair terms control are expressed in the standard terms actually used by the selected creditors in Estonia and Sweden, and what this reveals about the similarities and differences in the consumer's contractual position. This question is particularly significant in unsecured consumer credit, where clauses on interest, fees, interest on arrears, recovery costs, acceleration of the credit and the processing of credit-related data may directly affect the consumer's legal and economic position.

The aim of the thesis is to assess, on the basis of a comparison of standard terms used by Estonian and Swedish creditors in unsecured consumer credit agreements, the similarities and differences in the consumer's contractual position from the perspective of EU consumer credit law. The thesis addresses three research questions. First, it examines how the relevant EU consumer credit rules are implemented and organised in Estonian and Swedish law. Secondly, it analyses the similarities and differences that appear in the standard terms used

by the selected creditors. Thirdly, it considers whether the identified differences are mainly attributable to the structure of national regulation or to the way in which creditors draft and organise their standard terms. The thesis therefore does not compare Estonian and Swedish consumer credit law only at the level of legislation. Its focus is on the interaction between the legal framework and the standard terms through which the consumer encounters that framework in practice.

The thesis applies legal-dogmatic and comparative methods, supported by a structured qualitative analysis of the selected standard terms. The legal-dogmatic part of the thesis identifies and systematises the relevant rules of European Union, Estonian and Swedish law. The comparative part examines how those rules are reflected in the selected standard terms. The legal framework analysed in the thesis includes Directive 2008/48/EC on credit agreements for consumers, Directive 93/13/EEC on unfair terms in consumer contracts, the Estonian Law of Obligations Act, the Swedish Consumer Credit Act, relevant case law of the Court of Justice of the European Union and academic literature.

The analysis is based on standard terms used by four selected creditors for unsecured consumer credit products in Estonia and Sweden. The Estonian material comprises the small loan standard terms of Swedbank AS and the general loan agreement terms of the Estonian branch of TF Bank AB. The Swedish material comprises the general consumer credit terms of the Swedish branch of Nordea Bank Abp and the general terms for private loans of TF Bank Nordic AB. The conclusions of the thesis are limited to these documents. The thesis does not make general claims about all Estonian or Swedish creditors, individually negotiated terms, creditors' internal credit assessment procedures or documents that were not included in the analysed material.

The comparison shows that the analysed Estonian and Swedish standard terms operate within a common EU consumer credit framework, while their concrete content and presentation are shaped by Estonian and Swedish national law and by the way in which the respective creditors draft and structure their standard terms. In both legal systems, the consumer's position is shaped by rules concerning pre-contractual information, creditworthiness assessment, the withdrawal right, early repayment, interest, fees and the total cost of credit, the consequences of payment default, the assignment of claims, the processing of credit information and payment default data, communication with the consumer, complaints handling and dispute resolution. These areas demonstrate that EU

consumer credit law creates a comparable legal basis for consumer protection in Estonia and Sweden.

At the same time, the analysis shows that the practical effect of consumer protection cannot be assessed solely by asking whether a particular right exists in abstract terms. It is equally important how clearly that right is presented in the standard terms, and whether the consumer can rely on it in practice. The main difference identified in the thesis therefore does not concern the existence of the core consumer rights as such, but rather the manner in which those rights, the consumer's obligations and the creditor's remedies are made visible in contractual documentation. The consumer's contractual position is affected by whether the terms explain the relevant procedure, time limits, communication channels and consequences of exercising or failing to exercise a right.

The comparison does not support a simple conclusion that either Estonian or Swedish standard terms are, as a whole, more transparent or more favourable to the consumer. The differences are more nuanced. In the Estonian material, the hierarchy of contractual documents, the performance of payment obligations, contractual amendments, termination and early repayment are in several respects presented in greater detail. In the Swedish material, certain issues are regulated more briefly or more generally in the standard terms, so that their practical meaning becomes clearer only when the standard terms are read together with statutory rules, standardised European consumer credit information or other contractual documents. This does not mean that the Swedish terms place the consumer in a weaker position. Rather, it shows that the practical operation of consumer protection depends on how the relevant information is distributed between the law, the standard terms and other documents forming part of the credit relationship.

The analysed standard terms also show that the consumer's position may be affected by the wider contractual framework to which those terms refer. This framework may include individual loan terms, payment schedules, price lists and standardised European consumer credit information. The significance of such references depends on whether the standard terms make clear how the relevant documents relate to one another and where essential information can be found. Where important information is dispersed across several documents or left to be inferred primarily from statutory law, the consumer may remain formally protected, but the practical accessibility of that protection may be reduced.

From the perspective of unfair terms control, the analysis shows that standard terms are relevant not only because of their substantive content, but also because of the way in which they present the consumer's rights, obligations and the creditor's remedies. Even where a term does not expressly exclude or restrict a statutory right, its wording, structure and placement in the standard terms may affect the transparency of the credit relationship and the consumer's understanding of the legal and economic consequences of the agreement. The comparison therefore indicates that the way in which rights, obligations and remedies are presented in standard terms is an important aspect of consumer protection in standard form consumer credit agreements.

The overall conclusion of the thesis is that EU consumer credit law gives consumers under Estonian and Swedish unsecured consumer credit agreements comparable core rights, but it does not fully harmonise the way in which those rights are expressed and made practically accessible in standard terms. The comparison shows that the differences identified in the analysed standard terms do not arise solely from the structure of Estonian and Swedish national law, but also from the way in which the selected creditors draft, organise and present their standard terms. The consumer's contractual position is therefore shaped not only by statutory protection, but also by how clearly the standard terms explain payment obligations, the exercise of consumer rights, the consequences of payment default and the conditions under which the creditor may rely on contractual remedies. On the basis of the analysed standard terms, it cannot be concluded that consumers in either Estonia or Sweden are, as a whole, in a stronger contractual position. It can be concluded, however, that EU law harmonises the core protective starting points of consumer credit relationships, while the practical significance of that protection continues to depend on the concrete standard terms used by each creditor and on the clarity with which those terms present the rights, obligations and legal consequences arising from the credit relationship.

KASUTATUD ALLIKAD

Kasutatud kirjandus

1. Bernitz, U. Swedish Standard Contracts Law and the EC Directive on Contract Terms. – *European Review of Private Law* 1997/5 (2), lk 213–222.
2. Bertola, G.; Disney, R.; Grant, C. *The Economics of Consumer Credit*. Cambridge, MA: MIT Press 2006.
3. Cherednychenko, O. O. On the Bumpy Road to Responsible Lending in the Digital Marketplace: The New EU Consumer Credit Directive. – *Journal of Consumer Policy* 2024/47 (2), lk 241–270.
4. Cumyn, M. Standard Form Contracts and the Erosion of Consent: Is There No Turning Back? – *The American Journal of Comparative Law* 2025/73 (1), lk 129–163.
5. Ferretti, F. Peer-to-Peer Lending and EU Credit Laws: A Creditworthiness Assessment, Credit-Risk Analysis or ... Neither of the Two? – *German Law Journal* 2021/22, lk 102–121.
6. Ginter, C.; Schasmin, P. Euroopa Liidu direktiivide mõistmine ja mõju. – *Juridica* 2021/II, lk 140–159.
7. Henrikson, A.-S. *Överskuldssatt och skyldig: en rättsvetenskaplig analys av konsumentskyddet mot överskuldssättning*. Umeå: Juridiska institutionen, Umeå universitet 2016.
8. Ingvarsson, T. Sweden. – Busch, D.; Lehmann, M. (toim). *Unfair Terms in Banking and Financial Contracts*. Oxford: Oxford University Press 2023, lk 389–417.
9. Junuzović, M. Transparency of (Pre-)Contractual Information in Consumer Credit Agreements: Is Consistency the Missing Key? – *Croatian Yearbook of European Law and Policy* 2018/14, lk 69–98.
10. Kingisepp, M. Tüüptingimuste õigusliku reguleerimise vajadus ja põhimõtted lepinguteoorias. – *Juridica* 1998/IX, lk 462–466.
11. Koll, K. Tarbija kaitsmine tarbijakrediidilepinguga seotud ebamõistlike kulude eest. – *Juridica* 2015/IV, lk 251–261.
12. McColgan, P. A Farewell to the Information Model in Standard Form Contracts. – *German Law Journal* 2025/26, Special Issue 5, lk 790–814.
13. Puust, J. Vastutustundlik laenamine: kas võlg on jätkuvalt võõra oma? – *Juridica* 2024/9–10, lk 726–742.

14. Stănescu, C.-G. EU Informal Debt-Collection Regulation: Failure by Design? Oxford: Oxford University Press 2025.
15. Tenreiro, M. The Community Directive on Unfair Terms and National Legal Systems. – European Review of Private Law 1995/3 (2), lk 273–284. Viidatud: Ginter, C. Tüüptingimustest VÕS ja direktiivis 93/13/EMÜ. – Juridica 2001/VII, lk 501–513.
16. Vandone, D. Consumer Credit in Europe. Berlin, Heidelberg: Springer 2009.
17. Varul, P. Tühine tehing. – Juridica 2011/I, lk 35–46.
18. Varul, P. jt (koost). Võlaõigusseadus I. Üldosa (§§ 1–207). Komm vlj. Tallinn: Juura 2006.
19. Varul, P. jt (koost). Võlaõigusseadus II. 2.–7. osa (§§ 208–618). Komm vlj. Tallinn: Juura 2019.
20. Wilhelmsson, T. Various Approaches to Unfair Terms and Their Background Philosophies. – Juridica International 2008/XIV, lk 51–57.
21. Õunpuu, A. Pankade tegevuse, krediidi kättesaadavuse ja hinna piirangud. – Juridica 2015/V, lk 307–315.

Kasutatud muud allikad

22. Cherednychenko, O. O.; Meindertma, J.-M. Mis-selling of Financial Products: Consumer Credit. Study requested by the ECON Committee. European Parliament, Policy Department for Economic, Scientific and Quality of Life Policies. PE 618.997. 2018. – https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/618997/IPOL_STU%282018%29618997_EN.pdf (12.01.2026).
23. Eesti Pank. Kodumajapidamistele antud laenude jääk ja arv laenu liigi, valuuta ja tagatise lõikes. – <https://statistika.eestipank.ee/et/p/650/r/1172/1021> (27.01.2026).
24. Finantsinspeksioon. Eesti finantsteenuste turg 1/2025. 31. detsembri 2024. aasta seisuga. Tallinn: Finantsinspeksioon 2025. – [Eesti finantsteenuste turg 1 2025](#) (10.02.2026).
25. Hallak, I. Consumer Credit Directive. EU Legislation in Progress. European Parliamentary Research Service (EPRS). PE 698.054. December 2023. – [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/698054/EPRS_BRI\(2021\)698054_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/698054/EPRS_BRI(2021)698054_EN.pdf) (20.01.2026).

26. Konsumentkreditutredningen. Ett nytt konsumentkreditdirektiv. SOU 2024:69. Stockholm 2024.
27. Nordea Bank Abp, filial i Sverige. Konsumentkredit, Allmänna villkor, 7792V018. – https://www.nordea.se/Images/39-143771/Privatlan-Konsumentkredit_7792.pdf (08.03.2026).
28. Ny konsumentkreditlag. Proposition 2009/10:242. Stockholm: Justitiedepartementet 2010. – <https://www.regeringen.se/contentassets/0395e84de2ac499a8a0e26077c2ab2e1/ny-konsumentkreditlag-prop.-200910242> (02.02.2026).
29. Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR). Outline edition. – [principles, definitions and model rules](#) (09.03.2026).
30. Swedbank AS. Väikelaenulepingu tüüptingimused. Kehtivad alates 01.09.2025. – https://www.swedbank.ee/static/pdf/private/loan/home/smallloan/agreement_conditions_et.pdf (05.01.2026).
31. TF Bank AB (publ.) Eesti filiaal. TF Bank AB laenulepingu üldtingimused. Kehtivad alates 16.09.2025. – <https://tfbank.ee/dokumentid> (08.03.2026).
32. TF Bank Nordic AB. Allmänna villkor för TF Nordic privatlån. Villkorsdatum 2025-09-09. – <https://tfbank.se/media/ph3l2flh/villkor-tf-bank-nordic-privatlan.pdf> (08.03.2026).

KASUTATUD KOHTULAHENDID

Riigikohtu lahendid

33. RKTKo 3-2-1-64-07.
34. RKTKo 3-2-1-120-08.
35. RKTKo 3-2-1-169-13.
36. RKTKo 3-2-1-66-14.
37. RKTKo 3-2-1-135-15.
38. RKTKo 2-17-1026/47.

39. RKTko 2-17-7502/66.

40. RKTko 2-21-20479/30.

41. RKTko 2-22-11970/29.

42. RKHko 3-23-1409/38.

Euroopa Kohtu lahendid

43. EKo liidetud kohtuasjades C-240/98–C-244/98, Océano Grupo Editorial SA versus Rocío Murciano Quintero jt, ECLI:EU:C:2000:346.

44. EKo C-137/08, VB Pénzügyi Lízing Zrt. versus Ferenc Schneider, ECLI:EU:C:2010:659.

45. EKo C-415/11, Mohamed Aziz versus Caixa d'Estalvis de Catalunya, Tarragona i Manresa, ECLI:EU:C:2013:164.

46. EKo C-488/11, Dirk Frederik Asbeek Brusse ja Katarina de Man Garabito versus Jahani BV, ECLI:EU:C:2013:341.

47. EKo C-565/12, LCL Le Crédit Lyonnais SA versus Fesih Kalhan, ECLI:EU:C:2014:190.

48. EKo C-26/13, Árpád Kásler ja Hajnalka Káslerné Rábai versus OTP Jelzálogbank Zrt., ECLI:EU:C:2014:282.

49. EKo C-449/13, CA Consumer Finance SA versus Ingrid Bakkaus, Charline Bonato, sünninimi Savary, ja Florian Bonato, ECLI:EU:C:2014:2464.

50. EKo C-96/14, Jean-Claude Van Hove versus CNP Assurances SA, ECLI:EU:C:2015:262.

51. EKo C-377/14, Ernst Georg Radlinger ja Helena Radlingerová versus Finway a.s., ECLI:EU:C:2016:283.

52. EKo C-42/15, Home Credit Slovakia a.s. versus Klára Bíróová, ECLI:EU:C:2016:842.

53. EKo C-127/15, Verein für Konsumenteninformation versus INKO, Inkasso GmbH, ECLI:EU:C:2016:934.
54. EKo C-383/18, Lexitor Sp. z o.o. versus Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa im. Franciszka Stefczyka, Santander Consumer Bank S.A. ja mBank S.A., ECLI:EU:C:2019:702.
55. EKo C-679/18, OPR-Finance s.r.o. versus GK, ECLI:EU:C:2020:167.
56. EKo liidetud kohtuasjades C-84/19, C-222/19 ja C-252/19, Profi Credit Polska S.A. jt versus QJ jt, ECLI:EU:C:2020:631.
57. EKo C-600/19, MA versus Ibercaja Banco SA, ECLI:EU:C:2022:394.
58. EKo liidetud kohtuasjades C-33/20, C-155/20 ja C-187/20, UK jt versus Volkswagen Bank GmbH jt, ECLI:EU:C:2021:736.
59. EKo C-395/21, D.V. versus M.A., ECLI:EU:C:2023:14.
60. EKo liidetud kohtuasjades C-26/22 ja C-64/22, UF ja AB versus Land Hessen, ECLI:EU:C:2023:958.
61. EKo C-744/24, P.W. versus Bank Polska Kasa Opieki S.A., ECLI:EU:C:2026:337.

Rootsi kohtupraktika

62. Högsta domstolen. Mål nr T 3408-23, 14.02.2024. – NJA 2024, s. 86.
63. Högsta förvaltningsdomstolen. Mål nr 5868-16, 15.11.2017. – HFD 2017 ref. 64.
64. Marknadsdomstolen. MD 2009:13, 04.06.2009.
65. Marknadsdomstolen. MD 2009:34, 16.11.2009.

KASUTATUD ÕIGUSAKTID

Euroopa Liidu õigusaktid

66. 23. aprilli 2008. aasta Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2008/48/EÜ, mis käsitleb tarbijakrediidilepinguid ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 87/102/EMÜ. – ELT L 133, 22.5.2008, lk 66–92.
67. 22. detsembri 1986. aasta nõukogu direktiiv 87/102/EMÜ tarbijakrediiti käsitlevate liikmesriikide õigus- ja haldusnormide ühtlustamise kohta. – EÜT L 42, 12.2.1987, lk 48–53.
68. 18. oktoobri 2023. aasta Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2023/2225, mis käsitleb tarbijakrediidilepinguid ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2008/48/EÜ. – ELT L, 2023/2225, 30.10.2023.
69. 5. aprilli 1993. aasta nõukogu direktiiv 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes. – EÜT L 95, 21.4.1993, lk 29–34.
70. 27. aprilli 2016. aasta Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 95/46/EÜ. – ELT L 119, 4.5.2016, lk 1–88.
71. 12. detsembri 2012. aasta Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1215/2012 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (uuesti sõnastatud). – ELT L 351, 20.12.2012, lk 1–32.
72. 17. juuni 2008. aasta Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 593/2008 lepinguliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta (Rooma I). – ELT L 177, 04.07.2008, lk 6–16.

Eesti õigusaktid

73. Isikuandmete kaitse seadus. – RT I, 06.03.2026, 10.
74. Tarbijakaitse seadus. - RT I, 31.12.2015, 1.
75. Võlaõigusseadus. - RT I, 11.11.2025, 16.

Rootsi õigusaktid

76. Konsumentkreditlag (2010:1846). – SFS 2010:1846.

77. Kreditupplysningslag (1973:1173). – SFS 1973:1173.
78. Lag (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område.
– SFS 1915:218.
79. Lag (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden. – SFS 1994:1512.
80. Lag (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse. – SFS 2004:297.
81. Lag (2015:671) om alternativ tvistlösning i konsumentförhållanden. – SFS 2015:671.
82. Rättegångsbalk (1942:740). – SFS 1942:740.

Lihthtsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Aiki Linroos ,
(*autori nimi*)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihthtsentsi) minu loodud teose

Eesti ja Rootsi tagatiseta tarbijakrediidilepingute tüüptingimuste võrdlus nelja ,
krediidiandja näitel
(*lõputöö pealkiri*)

mille juhendaja on Age Värv ,
(*juhendaja nimi*)

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada Tartu Ülikooli digitaalarhiivi kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni;

2. annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni;
3. olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;
4. kinnitan, et lihthtsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Aiki Linroos

29.04.2026